

**VZDELÁVACIA PRÍRUČKA
O OBCHODOVANÍ S ĽUĎMI PRE
PEDAGÓGOV A SOCIÁLNYCH
PRACOVNÍKOV**



V dnešnej dobe si mnohí ľudia myslia, že otroctvo je záležitosťou dávnej minulosti. Avšak obchodovanie s ľuďmi (OSL) alebo **novodobé otroctvo** existuje aj dnes a po obchode s drogami a zbraňami je tretím najvýnosnejším nelegálnym obchodom na svete. Ide tiež o najrýchlejšie rastúci globálny zločin. Organizované zločinecké skupiny zamerané na obchodovanie s ľuďmi zneužívajú najmä nedostatok informácií, nízke vzdelanie, zdravotné postihnutie alebo ťažkú sociálnu či ekonomickú situáciu obetí. Ľudia na základe vidiny lepšieho života, ponuky lákavej práce, preplatenia nákladov spojených s cestou do zahraničia často sami súhlasia s falošnými ponukami. Veľká hrozba takéhoto obchodu sa dotýka mladých žien, ktoré sú v súčasnosti lákané na romantický vzťah a následný pohodlný a bezproblémový život v zahraničí, prípadne na šťastný návrat domov s pekným zárobkom zo zahraničia. Podvedené mladé ženy, ktoré naivne kráčajú v ústrety svojim snom a lepšiemu životu, sa v cieľových krajinách stávajú modernými otrokyňami.

Cieľom tejto príručky je predstaviť žiakom a študentom problematiku tohto závažného a rastúceho fenoménu so zameraním na sexuálne vykorisťovanie. Žiaci a študenti získajú základné vedomosti o tom, čo je to obchodovanie s ľuďmi, kto sú obeť obchodovania, kto sú obchodníci a to aj prostredníctvom prípadových štúdií, ktoré sú súčasťou tejto príručky. Príručka obsahuje aj dôležité informácie pred vycestovaním do zahraničia, čím sa snaží predchádzať rizikám, ktoré sa s vycestovaním spájajú.

Slovenská katolícka charita (SKCH) začala s projektom Stop obchodovaniu s ľuďmi v roku 2008. V rámci neho pomáha obetiam obchodovania s ich reintegráciou do spoločnosti poskytovaním komplexnej aj dlhodobej starostlivosti. Taktiež sa snaží, aby nové obeť nepribúdali. V rámci preventívnych aktivít na školách, v detských a reedukačných domovoch, útulkoch, zariadeniach pre žiadateľov o azyl zvyšuje povedomie o danej problematike. Cieľom návštev a kontaktu s rizikovými skupinami je zároveň aktívne vyhľadávanie obetí obchodovania s ľuďmi s následnou ponukou pomoci. Projekt je od začiatku financovaný Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky.

Kampaň **Dve malé dievčatá** SKCH spustila v roku 2014, snaží sa ju rozšíriť medzi ohrozené skupiny a osloviť čo najväčší počet mladých ľudí.

Hlavným prvkom kampane je trojminútový animovaný film, ktorý sa zameriava na obchodovanie s ľuďmi za účelom sexuálneho vykorisťovania. Kampaň je zacielená hlavne na mladé ženy, ktoré varuje pred možnými rizikami cestovania do zahraničia. Zvolená forma vzdelávania názorne a zaujímavo približuje problematiku obchodovania s ľuďmi, zároveň poskytuje priestor na diskusiu.

Film „Dve malé dievčatá“ prináša pravdivý príbeh dvoch dievčat, Jany a Márie, ktoré padli do rúk obchodníkov s ľuďmi. Vo filme sú zobrazené dva najtypickejšie spôsoby akými rafinovaní obchodníci lákajú svoje potenciálne obeť. Zameriava sa na vykorisťovanie na prostitúciu. Film poukazuje na to, že nezáleží na prostredí

/ÚVOD

z ktorého človek pochádza, nebezpečenstvo obchodovania s ľuďmi sa môže týkať každého z nás. Obe dievčatá si iba želali, aby sa splnili ich sny a túžby po lepšom živote. Po vylákaní do zahraničia boli Jana a Mária prinútené stať sa prostitútkami. Máriu bratranec predal do erotického klubu a Janu priateľ, do ktorého sa zalúbila, predal pasákovi. Sen o krásnej budúcnosti sa tak dievčatám premenil na nočnú moru.

Vzdelávacia príručka má slúžiť učiteľom a sociálnym pracovníkom ako praktická pomôcka, hlbšie oboznámiť s problematikou a umožniť prácu s témou na vyučovacej hodine. Obsahuje tiež niekoľko hier a aktivít a na záver ukážku modelovej hodiny s priestorom pre vlastné poznámky. Možnosť ako využiť príručku je veľa, za dôležité považujeme podávať overené a kvalitné informá-

cie, ktoré prostredníctvom preventívnych aktivít u starších žiakov základných škôl a študentov stredných škôl pomôžu predchádzať nárastu nových obetí obchodovania s ľuďmi. Odporúča sa, aby učiteľ vzal do úvahy vek žiakov, skúsenosti, vzdelanostnú úroveň a najmä citovú vyzretosť detí, na základe čoho je vhodné prezentáciu témy aj jednotlivé aktivity prispôbiť.

V rámci skupinovej prevencie je taktiež možné využiť film „0800 800 818“, ktorý obsahuje reálne príbehy obetí, ako aj praktické rady a informácie o obchode s ľuďmi (film je dostupný na www.iom.sk). SKCH poskytne na vyžiadanie DVD s ďalšími filmami domácej i zahraničnej produkcie o rôznych formách obchodovania, ktoré môžu hodinu oživiť a tému obchodovania dokresliť (objednať sa dá na stoptrafficking@charita.sk).

**Odporúčaná motivačná aktivita pre žiakov na úvod – č. 1
„Telo ako tovar“ (od 10 rokov) – aktivity nájdete v závere príručky.**

Čo nájdete v príručke?

Čo je to obchodovanie s ľuďmi.....	4
Kto sú obeť obchodovania s ľuďmi.....	12
Kto sú obchodníci s ľuďmi a ako pracujú.....	14
Aké faktory prispievajú k existencii zločinu OSĽ.....	18
Aké sú formy obchodovania s ľuďmi.....	20
Na čo si treba dať pozor pred vycestovaním.....	32
Čo môžeš robiť proti obchodovaniu s ľuďmi ty.....	38
Prílohy.....	40

K obchodovaniu s ľuďmi dochádza vtedy, keď je osoba zlákaná alebo prepravená z miesta, kde žije na iné miesto, použitím násillia alebo podvodu na účel **vykorisťovania**. Ide o prepravu pri ktorej nemusí dôjsť k prekročeniu hraníc štátu.

Vykorisťovať znamená získavať osoh na úkor druhého, k čomu obchodníci neváhajú použiť nelegálne donucovacie prostriedky.

Obchodovanie s ľuďmi je jedno z najhorších porušení ľudských práv.

Definícia obchodovania s ľuďmi v súlade s Palermským protokolom obsahuje tri vzájomne prepojené prvky, ktoré charakterizujú mechanizmus obchodovania s ľuďmi:

- **KONANIE** – zlákanie alebo verbovanie, preprava, prechovávanie, odovzdanie alebo prevzatie ľudí
- **PROSTRIEDKY** – zastrašovanie, použitie násillia alebo iných foriem donucovania, podvod, únos, obmedzovanie osobnej slobody, zneužitie bezbrannosti alebo zraniteľného postavenia
- **ÚČEL** – prostitúcia alebo iná forma sexuálneho vykorisťovania vrátane pornografie, nútená práca vrátane žobrania, otroctvo alebo praktiky podobné otroctvu, nútený sobáš, zneužívanie na páchanie trestnej činnosti, odoberanie orgánov a iné formy vykorisťovania

Odporúčaná aktivita pre žiakov č. 2
„Čo? – Ako? – Načo?“ (od 12 rokov)

Problematiku obchodovania s ľuďmi na medzinárodnej úrovni špeciálne upravuje a definuje Protokol o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, osobitne so ženami a deťmi (tzv. Palermský protokol), ktorý dopĺňa Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu. Bol podpísaný v Palerme v roku 2000 aj Slovenskou republikou.

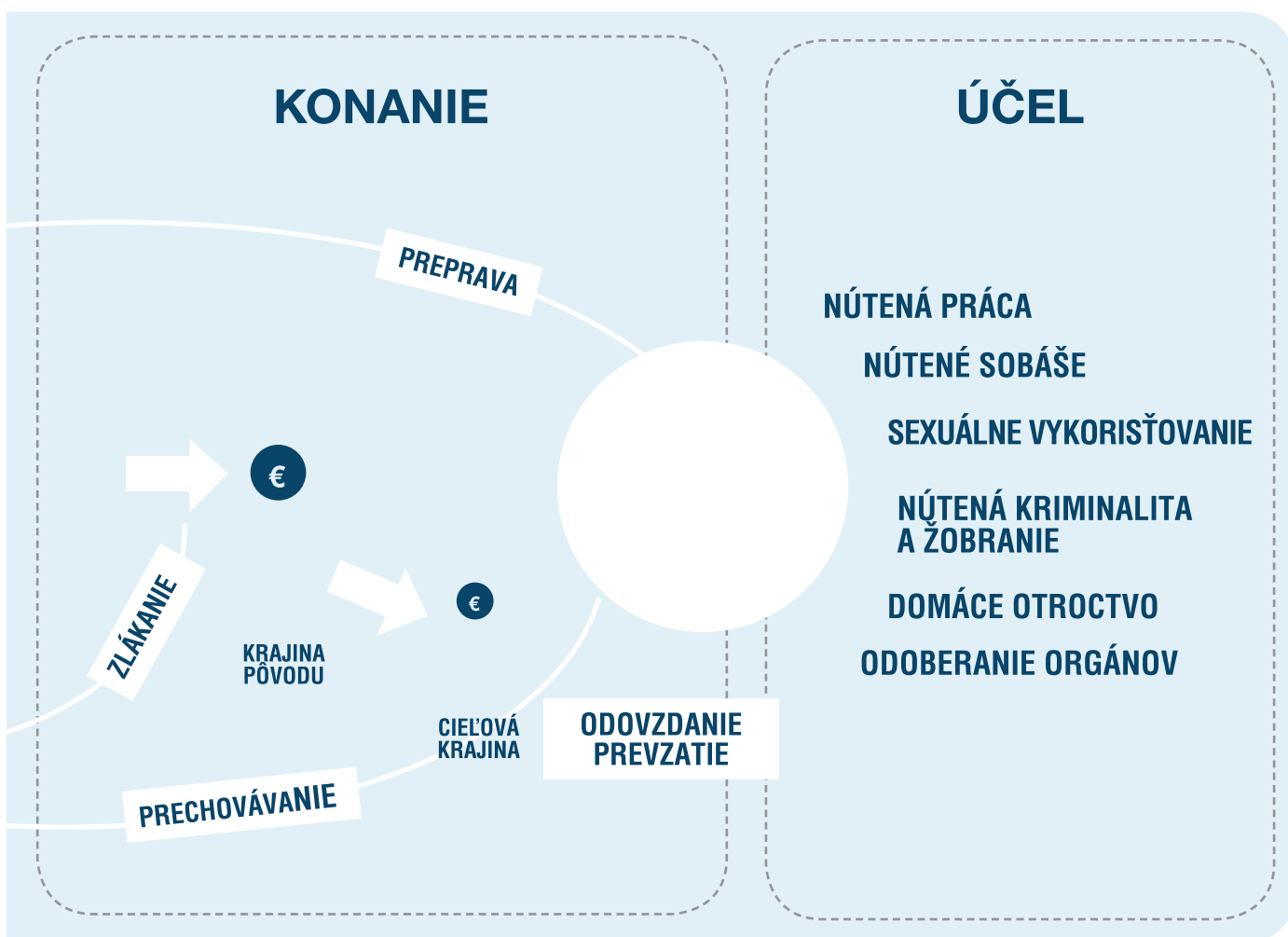


/ČO JE TO OBCHODOVANIE S ĽUĎMI?

ZLÁKANIE ALEBO PREPRAVA – PODVODOM ALEBO S POUŽITÍM NÁSILIA – NA ÚČEL VYKORISŤOVANIA

KONANIE

ÚČEL



ROZDIEL MEDZI OBCHODOVANÍM S ĽUĎMI A PREVÁDZAČSTVOM

Obchodovanie s ľuďmi sa líši od prevádzania ľudí. Prevádzachstvo je trestný čin, ktorého cieľom je nedovolená cezhraničná preprava za účelom získania finančného alebo iného prospechu. Človek však vyhľadáva služby prevádzachča dobrovoľne a za poplatok. Napríklad môže zaplatiť majiteľovi lode alebo kamióna za tajnú prepravu cez hranice. Po príchode do cieľovej krajiny je prevádzachaná osoba zvyčajne voľná.

Na rozdiel od prevádzachstva cieľom obchodovania s ľuďmi je vykorisťovanie obeť. Človek, ktorý sa stane obeťou obchodovania s ľuďmi nie je po príchode do cieľovej krajiny voľný a je donútený pracovať pre obchodníka, ktorý z toho má zisk. Zločin obchodovania s ľuďmi môže, ale nemusí byť spojený s prekročením hraníc a môže k nemu dochádzať aj vo vnútri štátu.

Stáva sa však, že ilegálni migranti neraz skončia v rukách obchodníkov s ľuďmi, a preto je niekedy zložitý nájsť rozdiel medzi obojma trestnými činmi.

Soňa

Soňa bola pozvaná do Spojených štátov rodinnými známymi, ktorí jej povedali, že môže pre nich pracovať v domácnosti a oni jej budú platiť 100 dolárov na týždeň. Vybavili jej falošné doklady a Soňa odišla do Ameriky s jej novým zamestnávateľom. Vedela, že to nie je legálne, ale potrebovala peniaze, a preto podstúpila riziko.

Išlo v tomto prípade o prevádzachstvo alebo obchodovanie s ľuďmi?

Bolo to prevádzachstvo. Soňa odišla dobrovoľne a s vedomím, že vstupuje do Spojených štátov nelegálne.

Po príchode do USA bola Soňa držaná v izolácii, jej miesto na spanie bolo v pivnici a nesmela o tom nikomu povedať pod hrozbou, že ju udajú na migračnom úrade. Za prácu nedostala nikdy zaplatené a nemala nikoho, na koho by sa mohla obrátiť.

Išlo o prevádzachstvo alebo obchodovanie s ľuďmi?

V tomto prípade mala Soňa zakázané opustiť dom. Bola zastrašovaná vyhostením, ak by sa pokúsila s niekým hovoriť a nútená do nedobrovoľnej služby. Soňa sa stala obeťou obchodovania.



\$ 32 000 000 000

sú odhadované ročné zisky z tejto trestnej činnosti

Vzhľadom na skrytú a ilegálnu povahu zločinu obchodovania s ľuďmi, je zhromažďovanie štatistických údajov o rozsahu problému veľmi komplikované.

4 000 000 – 27 000 000 ľudí

sa podľa rôznych štatistík stane každoročne obeťami obchodovania s ľuďmi

Z TOHO 1 200 000 SÚ DETI

80 %
všetkých
obchodovaných
osôb tvoria
ŽENY

**NAJRÝCHLEJŠIE RASTÚCI
GLOBÁLNY ZLOČIN
NA SVETE**

z ktorých väčšina je
vykorisťovaná na
prostitúciu.

NAJVÄČŠÍ ZDROJ PRÍJMOV PRE ORGANIZOVANÝ ZLOČIN



V krajinách Afriky a Ázie sa najčastejšie vyskytujú prípady zneužívania na nútenú prácu.

V Európe a Amerike prevažujú prípady sexuálneho vykorisťovania.

Odporúčaná aktivita pre žiakov č. 3
„Kvíz Áno – Nie“ (od 12 rokov)

FAKTY O OBCHODOVANÍ S ĽUĎMI

DEVÄŤ MÝTOV O OBCHODOVANÍ S ĽUĎMI

1

OTROCTVO NEEEXISTUJE, ZANIKLO V MINULOSTI.

FAKT: Moderné otroctvo existuje aj v 21. storočí. Určite ste už počuli o obchode s čiernymi otrokmi spútanými v reťaziach a prevázanými z Afriky v podpalubiach otrokárskejších lodí do Holandska či Severnej Ameriky v 17. storočí. Niektorí z nás však možno nevedia, že otroctvo existuje ešte aj dnes. Novodobé otroctvo, moderné otroctvo alebo obchodovanie s ľuďmi sú termíny, ktoré sa používajú na označenie zločinu vykorisťovania osôb na účel nútenej práce alebo prostitúcie.

2

OBCHODOVANIE S ĽUĎMI SA VŽDY SPÁJA S PREKROČENÍM HRANÍC.

FAKT: Obchodovanie s ľuďmi nemusí zahŕňať prekročenie hraníc. Človek sa môže stať obeťou obchodovania tak na Slovensku ako aj v zahraničí, bez ohľadu na to či ide o občana Slovenska, občana Európskej únie alebo príslušníka cudzieho štátu.

3

OBCHODOVANIE S ĽUĎMI SA NEVYSKYTUJE NA SLOVENSKU. STÁVA SA TO LEN V INÝCH KRAJINÁCH.

FAKT: Obchodovanie s ľuďmi existuje v každej krajine, vrátane Slovenska. Vyskytuje sa celoštátne – v mestách, na predmestiach, na vidieku – a možno aj v tvom blízkom okolí.

4

OBCHODOVANIE S ĽUĎMI A PREVÁDZAČSTVO JE TO ISTÉ.

FAKT: Obchodovanie s ľuďmi nie je to isté čo prevádzáčstvo. Cieľom obchodovania s ľuďmi je vykorisťovanie, pričom nemusí dôjsť k prekročeniu hraníc. Cieľom prevádzáčstva je nelegálna cezhraničná preprava za účelom získania finančného alebo iného prospechu. Prevádzáčstvo sa môže zmeniť na obchodovanie s ľuďmi ak prevádzáč používa násilie, podvod, nátlak alebo hrozbu aby držal osobu proti jej vôli na účely pracovného alebo sexuálneho vykorisťovania.

Viac v kap. „Rozdiel medzi obchodovaním s ľuďmi a prevádzáčstvom“ (s. 6).

5

OBCHODNÍCI S ĽUĎMI SÚ CUDZINCI, KTORÍ VERBUJÚ OBEŤ.

FAKT: Nábor väčšinou vykonávajú občania rovnakej krajiny, z akej pochádza obeť. Títo obchodníci sú napojení na organizovanú sieť v zahraničí.

6

OBCHODOVANIE S ĽUĎMI MÁ FORMU IBA SEXUÁLNEHO VYKORISŤOVANIA.

FAKT: Najčastejšie sa hovorí o nútenej prostitúcii, avšak inou tiež závažnou formou obchodovania s ľuďmi je nútená práca, ktorá v súčasnosti obzvlášť narastá. Obete pracujú na stavbách, v masážnych salónoch, hoteloch alebo slúžia v domácnosti. Medzi ďalšie typy obchodovania s ľuďmi, kde takisto dochádza k vykorisťovaniu, čiže využívaniu inej osoby, patria nútené sobáše, domáce otroctvo, zneužívanie osôb na páchanie kriminality, nútené žobranie a aj odoberanie orgánov.

Viac v kap. „Aké sú formy obchodovania s ľuďmi“ (s. 20).

7

OBEŤAMI OBCHODOVANIA S ĽUĎMI SA STÁVAJÚ IBA OSOBY BEZ VZDELANIA, BEZ PEŇAZÍ, OSOBY Z INÝCH ŠTÁTOV ALEBO RÓMOVIA. TENTO FENOMÉN SA TÝKA IBA ŽIEN.

FAKT: Obeťami obchodovania môžu byť ľudia akejkoľvek národnosti, rasy, pohlavia aj veku: deti, mládež, ženy, muži, utečenci, občania Slovenskej Republiky, občania Európskej únie ako aj občania tretích krajín z akejkoľvek sociálno-ekonomickej vrstvy. Muži, chlapci a dievčatá sú predávaní na nútenú prácu aj prostitúciu. Na poskytovanie sexuálnych služieb zneužívajú obchodníci najčastejšie ženy a deti, no niektoré odhady hovoria, že až 20% obetí sexuálneho vykorisťovania sú muži.

8

POZNÁVACÍM ZNAKOM OBCHODOVANIA S ĽUĎMI (AKOTRESTNÉHO ČINU) JE POUŽITIE FYZICKÉHO NÁSILIA NA OBEŤI.

FAKT: Právna definícia obchodovania s ľuďmi nevyžaduje fyzické obmedzenie, násilie alebo telesné ublíženie. Psychologické nástroje ovládania ako sú hrozby, vyhrážky, ponižovanie, manipulácia sú dostačujúcimi prvkami tohto zločinu. V mnohých prípadoch obchodníci používajú kombináciu priameho násillia a psychického týrania.

9

VŠETKY OBEŤE OBCHODOVANIA S ĽUĎMI SA POKÚSIA VYHLADAŤ POMOC, KEĎ SÚ NA VEREJNOSTI.

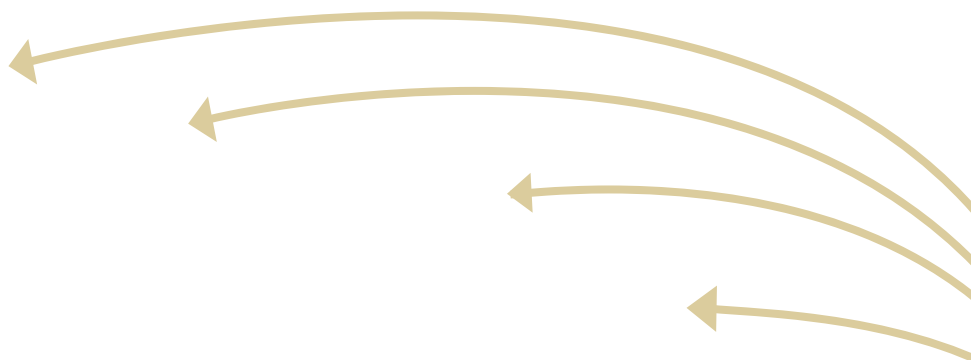
FAKT: Obchodovanie s ľuďmi je tzv. skrytý zločin. Obete sa zvyčajne boja hľadať pomoc. Sú donútené podriaďiť sa obchodníkovi, ktorý používa na ich kontrolu fyzické a psychické násilie, hrozby a vyhrážky. Nemajú prístup k dokladom ani žiadne peniaze a majú strach, že po úteku by sa obchodníci pomstili im alebo ich rodine.

SITUÁCIA NA SLOVENSKU

Obchodovanie s ľuďmi sa nevyhýba ani Slovenskej republike. Slovensko je považované prevažne za zdrojovú krajinu, čiže za krajinu, z ktorej obeť obchodovania s ľuďmi pochádzajú. Zo Slovenska sú ľudia predávaní do iných krajín, ktoré sú nazývané cieľovými krajinami. Desiatky až stovky osôb zo Slovenska sú každoročne, v krajinách ako Veľká Británia, Írsko, Nemecko, Holandsko, nútené vykonávať prostitúciu alebo pracovať za otrockých podmienok.

V roku 2014 pomohlo Ministerstvo vnútra SR a partnerské mimovládne organizácie spolu 34 osobám, z toho 22 bolo žien a 12 mužov. Najmladšia obeť bola 19-ročná žena a najstarší bol muž vo veku 62 rokov. Najviac obetí bolo ženského pohlavia a tie boli obchodované prevažne na účel sexuálneho vykorisťovania. V tomto roku narástli prípady obchodovania s ľuďmi za účelom uzatvorenia sobáša z donútenia. Nútený sobáš sa vyskytuje väčšinou v kombinácii s inými formami obchodovania s ľuďmi - s vykorisťovaním za úče-

- Najčastejšie cieľové krajiny
- Najčastejšie zdrojové krajiny

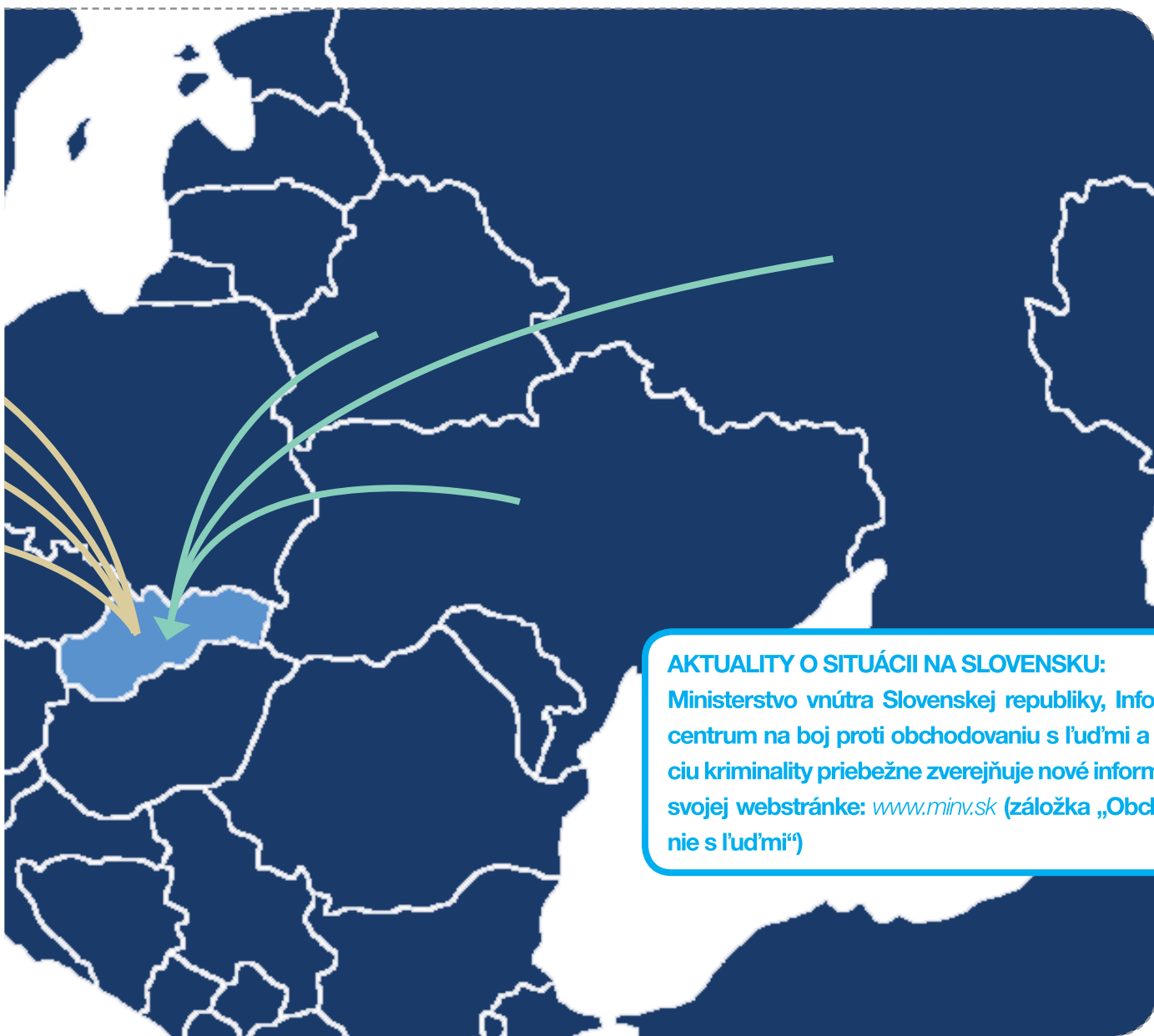


lom nútej práce či sexuálnym vykorisťovaním. Pri mužských obetiach obchodovania s ľuďmi prevláda trend nútej práce a nútené zobrazenie.

Okrem toho je Slovensko aj tranzitnou krajinou, cez ktorú sú ľudia prevádzaní z krajín ako Ukrajina, Rusko, Bielorusko, Moldavsko, Vietnam, Čína, Sýria do vyspelých krajín EÚ. Existujú tiež dôkazy, že obchodovanie s ľuďmi sa deje aj priamo na Slovensku.

Štatistiky majú úplne inú výpovednú hodnotu ako realita. Hovoria len o tých prípa-

doch, ktoré vyšetruje polícia. Tých je však v porovnaní so skutočnosťou len niekoľko desiatok. Odborníci hovoria, že až 60% všetkých obetí obchodovania s ľuďmi sú Rómovia. Ich príbehy sú viac-menej podobné. Bieda, v ktorej žijú, vidina zbohatnutia i snaha si aspoň trochu prilepšiť, to sú dôvody, ktoré ich ženú do neznáma a nútia veriť aj neznámym ľuďom. Aj keď veľmi často sú to obchodníci priamo z komunity, či dokonca rodinní príslušníci.



Človek sa môže stať obeťou obchodovania s ľuďmi rôznymi spôsobmi, napríklad vtedy, keď prijme na prvý pohľad výhodnú ponuku práce v zahraničí. U žien môže ísť o prácu čašníčky, barmanky, modelky, predavačky, chyžnej v hoteli, upratovačky, au-pair, opatrovatelky chorých alebo starých ľudí. Muži sú najčastejšie zlákaní na prácu na stavbách či farmách. Prácu zaisťuje agentúra alebo niekto z ich blízkeho okolia (kamarát, partner, rodinný príslušník, známy). Takíto sprostredkovatelia väčšinou človeku sľúbia, že zabezpečia víza, letenku alebo iný spôsob dopravy, ubytovanie, čiže všetko čo je spojené s vycestovaním. K uzavretiu pracovnej zmluvy však nakoniec buď vôbec nedôjde alebo osoba podpíše zmluvu, ktorej nerozumie. Po príchode do cudzej krajiny je človek zrazu prinútený vykonávať úplne inú prácu ako bolo dohodnuté. Páchatel' zvyčajne odoberie osobe doklady, napríklad pod zámienkou vybavenia bankového účtu alebo pracovného povolenia. Obeť má zrazu obmedzenú osobnú slobodu, nezriedka ju väznia s minimálnym prísunom jedla. Musí pracovať dlhé hodiny bez možnosti odpočinku a za prácu nedostáva žiadnu alebo len veľmi malú mzdu.

Bitky, vyhrážky a psychické násilie sú na dennom poriadku. Mladé ženy a niekedy aj deti sú zamknuté v bytoch a nevestincoch na niekoľko týždňov alebo mesiacov, omámené, terorizované a opakovane znásilňované. Veľké percento z nich skončí pri nútenej prostitúcii na ulici alebo v erotickom klube.

Najľahšou korisťou a teda najohrozenejšou skupinou pre obchodníkov s ľuďmi sú mladí ľudia opúšťajúci detský domov a reedukačné zariadenia, dlhodobo nezamestnaní, nízko kvalifikovaní, hendikepovaní, mladé ženy a Rómovia.

Obchodovanie s ľuďmi má na obeť devastatívne účinky. Znášanie fyzického a psychického zneužívania, hrozieb a vyhrážok spôsobuje obeťiam vážne následky. Z psychických je to najčastejšie **posttraumatická stresová porucha**, ktorá sa prejavuje napr. tým, že sa vracajú traumatické zážitky a spomienky na prežité hrôzy, objavujú sa nočné mory, nespavosť, osoba nie je schopná sa sústrediť, rozhodovať sa, má neadekvátne reakcie strachu, vytesňuje realitu, je celkovo emocionálne otupená alebo rozrušená v neadekvátnych situáciách. Posttraumatická stresová porucha môže sekundárne spôsobiť psychosomatické ochorenia najrôznejšieho druhu.

/KTO SÚ OBETE OBCHODOVANIA S ĽUĎMI?

Ktorá definícia najlepšie vystihuje „obet' obchodovania s ľuďmi“?

- A) Osoba, ktorá musela utiecť zo svojej krajiny pretože jej život tam bol ohrozený.
- B) Osoba, ktorú previezli do zahraničia za sľúbenou prácou, no po príchode jej vzali doklady a musela robiť inú prácu pod hrozbou násilia a trestu.
- C) Osoba, ktorá zaplatila prevádzачovi, aby ju prepravil do iného štátu.

ODPOVEĎ:

„B“ – správna odpoveď

„A“ – žiadateľ o azyl

„C“ – prevádzaný človek

Všeobecne platí, že obchodníci s ľuďmi pracujú v organizovaných skupinách. Mnohé z nich fungujú na hierarchickom systéme podobnom iným zločineckým skupinám. V súčasnej dobe je tento biznis oveľa viac organizovaný, premyslený a násilný.

Obchodníci používajú najrôznejšie taktiky a stratégie ako falošné ponuky, násilie, drogy, citové a peňažné vydieranie, ktoré im umožňujú lepšie ovládať a kontrolovať obeť. Vyhrážajú sa ublížením rodine obete doma na Slovensku. Zastrášujú obeť väzením, v prípade, že by sa pokúsili kontaktovať políciu.

Jednou z najčastejších metód, akú obchodníci v súčasnosti používajú, je nadviaza-

Štokholmský syndróm je patologický prejav získaný na základe zažitého otroctva. Typickým znakom syndrómu je vytvorenie špecifickej pozitívnej väzby obete k páchatelovi, stotožnenie sa s jeho názormi a správaním, obeť dokonca môžu dospieť k názoru, že násilník je ich záchranca. Syndróm môže spôsobiť nedôveru k inštitúciám, od ktorých by mali obeť očakávať pomoc. Ľudia trpiaci posttraumatickou stresovou poruchou sa pod vplyvom štokholmského syndrómu správajú často úplne inak ako by sme z ich strany očakávali.

nie **romantického vzťahu** s mladými dievčatami. Páchatel s úmyslom zlákať obeť predstiera zamilovaný vzťah, zahŕňa dievča lichôtkami a darčekmi, napr. jej kúpi mobilný telefón. Sľúbi jej manželstvo, vybaví výhodnú prácu v zahraničí s vysokým zárobkom dôležitým pre ich spoločnú budúcnosť. Dievča neskôr zoznámi s užívaním alkoholu a drog a začne nad ním postupne vyvíjať kontrolu. Vzťah dievčaťa s rodinou a priateľmi postupne upadá. V niektorých prípadoch obchodník svoju obeť presviedča o tom ako ju miluje a potrebuje a že akýkoľvek sexuálny akt, ktorý preňho vykoná za peniaze, slúži k ich lepšej spoločnej budúcnosti. Ponúka ju na sexuálne služby svojim priateľom, stáva sa jej pasákom.

/KTO SÚ OBCHODNÍCI S ĽUĎMI A AKO PRACUJÚ?

Ďalšou metódou obchodníkov, ktorou si zabezpečujú kontrolu nad obeťou je **dlžné otroctvo**. Obchodník sľúbi obeti výhodnú prácu v zahraničí a zabezpečí všetko potrebné spojené s vycestovaním do krajiny. Po príchode do krajiny, namiesto sľúbenej práce pod hrozbou násilia vydiera obeť, aby pre neho pracovala, napríklad ako jedna z jeho prostitútok a splatila tak dlh – najprv náklady za cestu, k čomu postupne pridáva neúmerne vysoké čiastky za ubytovanie či stravu. Po čase dievča predá novému otrokárovi, ktorému musí znovu splácať sumu, za ktorú ju kúpil. Splácanie fiktívneho dlhu vedie k dlhodobému otroctvu, pretože ho vlastne nie je možné nikdy splatiť.

V mnohých prípadoch sú obeť bité a týrané až do smrti, kým sa nepodvolia požiadavkám obchodníka. Neustále zneužívanie uľahčuje obchodníkovi kontrolu nad svoji-

mi obeťami. Iným prostriedkom **zlomenia** obetí je pravidelné podávanie drog, až kým sa u nich nevybuduje závislosť a úplná strata identity. Zajatci sú navyše tak zastrašovaní, že sa málokedy odvážia obchodníkom postaviť, aj keď majú príležitosť na útek. Aby obchodníci svojim obeťom zabránili v úteku, zvyčajne im vezmú občiansky preukaz, rodný list, pas, peniaze a vodičský preukaz. Ak sa aj obeť podarí ujsť, zvyčajne sa po krátkom čase vracia naspäť k obchodníkovi.

Všetky spomenuté metódy kontroly vplývajú na obeť negatívne po fyzickej i psychickej stránke. Podobne ako v prípadoch obetí so **Štokholmským syndrómom**, aj obeť obchodovania s ľuďmi, ktoré boli dlhší čas zneužívané, začnú k páchatelovi postupne pociťovať náklonnosť až blízky vzťah, úctu a vďačnosť.

Zdravý partnerský vzťah

Ako sme sa dozvedeli, veľa obchodníkov nachytá obeť vďaka sľubom o romantickom vzťahu, dokonca vďaka ponuke na sobáš. Čo je zdravý partnerský vzťah a čo nie je?

Žiakom chceme zdôrazniť, že príbehy obchodovania zvyčajne začínajú procesom „vábenia“. Mladí ľudia zvyknú podľahnúť lákavému presvedčeniu, že sú v bezpečnom vzťahu. Avšak už náznaky v správaní môžu nasvedčovať tomu, či ide o nezdravý alebo priam nebezpečný vzťah. Tým, že premýšľame nad tým, čo robí dobrý vzťah dobrým, môžeme pomôcť sebe samým aj našim priateľom zostať v bezpečí.

**Odporúčaná aktivita č. 5 „Lúbi ma, nelúbi ma“
(od 10 rokov a od 14 rokov)**

Za účelom zoznámenia či osobného stretnutia páchatelia využívajú nezriedka aj **internet**. Je to tá najjednoduchšia cesta, ako sa dostať k čo najviac informáciám o svojej obeti.

Každá informácia, ktorú človek uvádza vo svojom profile, môže páchatel'ovi poslúžiť. To znamená, že keď uvedie svoju pravdivú adresu, telefónne číslo alebo iné osobné údaje, je veľmi jednoduché ho vyhľadať a tým sa stáva ľahkou korisťou. Navyše, ak má páchatel' prehľad o tom, čomu sa mladý človek venuje, aké má záujmy či problémy, je pre neho jednoduchšie ho zlákať na svoju stranu. Snaží sa svoju obeť získať spoločnými záujmami, porozumením, pochopením problémov a podobne.

Netreba zabúdať na to, že na sociálnych sieťach si možno založiť účet pod akýmkoľvek menom a páchatelia najčastejšie vystupujú pod falošnou identitou. Zverejnené údaje alebo súkromné fotografie môže páchatel' zneužiť na vydieranie a manipuláciu. Dokonca i zdanlivo nevinné informácie môžu byť páchatel'om použité proti obeti.

Foto: Stockfresh

To, čo
o sebe zverej-
níš na internete,
sa už väčšinou
nedá vziať
späť.

Bezpečný internet

Sociálne siete poskytujú veľké množstvo kontaktov a informácií o nás, našej rodine, priateľoch, známych a známych našich známych. Nepochybne uľahčujú nadväzovanie a udržiavanie týchto kontaktov a rýchlu komunikáciu medzi nimi, avšak predstavujú tiež nemalé riziko.

Žiakov sa pýtame ako sa dá chrániť pred nástrahami internetu a sociálnych sietí. Na základe odpovedí vytvoríme zoznam preventívnych rád. Napr.:

- Prezývku (nick, nickname) si vytvor takú, aby z nej nebolo na prvý pohľad jasné, koľko máš rokov alebo akého si pohlavia.
- Nepriďavaj si každého, s kým si píšeš, medzi tzv. „priateľov“ – priatelia majú častokrát prístup ku všetkým informáciám, ktoré máš vo svojom profile. Do okruhu priateľov by mali patriť len ľudia, ktorí sú ti dobre známi.
- Bezpečne sa prihlasuj a odhlasuj zo svojho účtu. Zvoľ si dostatočne dlhé heslo, ktoré obsahuje malé aj veľké písmená, čísla a symboly. Pravidelne svoje heslo obmieňaj. Prístupové údaje nikomu nedávaj a dbaj na to, aby sa automaticky neukladali, najmä na neznámych miestach.
- Nedávaj na internet alebo cez mobil žiadne fotografie, videá, na ktorých si v plavkách, v spodnej bielizni, máš odhalené časti tela alebo pôsobíš vyzývavo.
- Neuvádzaj na internete svoje osobné údaje a citlivé informácie. Nezverejňuj ani svoje telefónne číslo.
- Buď opatrný pri zdieľaní akýchkoľvek súkromných informácií s neznámou osobou, s ktorou si sa zoznámil cez internet. Taktiež nešír informácie o iných, ktoré by si sám nikdy nezdieľal, môžeš tak pomôcť k ochrane druhých.
- Ak si dohaduješ stretnutie s niekým, koho poznáš len cez internet, dohodnite sa na známom verejnom mieste, neodíď s ním na ním určené miesto a v žiadnom prípade nechod' za ním do cudzieho mesta ani na odľahlé miesto, kde sa nesústredujú žiadni iní ľudia.
- Hovor o nových kontaktoch so svojimi priateľmi. Ak si dohodneš stretnutie, popros niekoho, aby šiel s tebou.
- Svoj profil na sociálnej sieti si nastav tak, aby sa zverejnené údaje zobrazovali iba tvojim najbližším kontaktom. Zobrazenie kontaktom našich kontaktov je rizikovejšie a najrizikovejšie je nastavenie zobrazenia všetkým užívateľom.
- Rozlišuj reálny svet od virtuálneho. Prostredníctvom internetu si dokážeš vytvoriť svet, aký chceš, ten sa však vôbec nemusí zhodovať s tým skutočným.

Pri používaní internetu je treba myslieť na to, komu a aké informácie dávame k dispozícii.



AKÉ FAKTORY PRISPIEVAJÚ K EXISTENCIÍ ZLOČINU OSŤ?

GLOBALIZÁCIA

Zvýšený pohyb ľudí a tovaru uľahčuje obchodníkom presun obetí cez hranice. Globalizácia taktiež vedie k zvýšeniu nezamestnanosti a zníženiu miezd. Veľká konkurencia medzi spoločnosťami exportujúcimi tovar vyrobený v rozvojových krajinách znamená zvýšenie dopytu po lacnej pracovnej sile.

SYNDRÓM LEPŠEJ BUDÚCNOSTI

Ľudia idú za vidinou lepšieho života dúfajúc, že pozitívne skúsenosti iných sa naplnia aj v ich prípade.

KRÍZA RODÍN

Napr. mnohodetné rodiny, ktoré prídu o bývanie alebo o živobytie sú donútené súhlasiť s ponukou obchodníka a posielajú svoje dieťa do zahraničia domnievajúc sa, že mu tak zabezpečia lepšiu budúcnosť.

SLABÉ ZÁKONY

Boj proti obchodovaniu s ľuďmi v niektorých krajinách komplikuje nedostatočné presadzovanie medzinárodných dohovorov a smerníc na národnej úrovni.

Čo je Medzinárodná organizácia práce?

Medzinárodná organizácia práce je agentúra OSN, ktorá sa usiluje o presadzovanie sociálnej spravodlivosti a medzinárodne uznávaných pracovných práv. Je to organizácia zložená zo zástupcov národných vlád, zamestnancov a zamestnávateľov. Vydala viacero medzinárodných dohôd, v ktorých upravuje zákaz otroctva.

S ľudmi sa obchoduje na rôzne účely. Médiá nám najčastejšie prinášajú správy o obchodovaní s mladými ženami na prostitúciu, avšak obeťami sa stávajú aj muži a deti. Ide o rôzne formy moderného otroctva. Jednou z najrozšírenejších je nútená práca vrátane núteného žobrania. Ďalšie nemenej závažné formy sú nútená kriminalita, nútené sobáše, domáce otroctvo a obchod s orgánmi.

NÚTENÁ PRÁCA

Nútená práca je podľa dohovoru Medzinárodnej organizácie práce „každá práca alebo služba, ktorá sa od ktorejkoľvek osoby vymáha pod hrozbou akéhokoľvek trestu, a na ktorú sa táto osoba neponúkla dobrovoľne.“

Nútená práca je trestným činom. Mnohí však ani nevedia, že sa možno stali obeťami obchodníkov s ľudmi. Nútená práca zotročuje milióny mužov, žien a detí na celom svete a najčastejšie sa vyskytuje v týchto odvetviach:

- Poľnohospodárstvo a rybolov.
- Farmy súkromných vlastníkov.
- Práca v továrňach (predovšetkým textilných).

- Domáce a upratovacie služby, starostlivosť o iných.
- Práca na stavbe, baníctvo, ťažba v lome, práca pri tehliarskych peciach.
- Potravinárstvo a baliaci priemysel, od veľkých dielní s ťažkými pracovnými podmienkami až po balenie sendvičov.
- Reštaurácie a catering.

Obeť obchodovania na nútenú prácu:

- je nútená pracovať pod hrozbou fyzického alebo psychického násillia,
- je nútená vykonávať inú prácu ako jej bola sľúbená,
- je nútená odovzdávať časť mzdy alebo celú mzdu,
- je nútená splácať dlh (za cestu, ubytovanie, stravu a pod.),
- nemá nárok na voľné dni alebo dovolenku,
- nemá prístup k svojim dokladom a pasu,
- nemá možnosť voľne sa pohybovať a kontaktovať svojich blízkych,
- je pod neustálou kontrolou „zamestnávateľa“,
- považuje sa za majetok alebo vlastníctvo obchodníka.

/AKÉ SÚ FORMY OBCHODOVANIA S ĽUĎMI?

Ján

Ján pochádza zo stredného Slovenska. S partiou kamarátov odišli pred niekoľkými rokmi pracovať do Slovinska na stavbu. Práca bola ťažká, ale zaplatená lepšie ako rovnaká práca na Slovensku. Ján bol rád, že si môže kúpiť veci, po ktorých vždy túžil. Po skončení zmluvy sa Jánovi kolegovia vrátili na Slovensko, jeho však domov nič neťahalo, keďže nemal rodičov ani manželku. Zostal teda v Slovinsku a hľadal si novú prácu, a s ňou i ubytovanie. Nevedel si nič nájsť, úspory sa mu míňali až napokon ostal celkom na mizine. Z mesta odišiel skúšať šťastie na vidiek. V jednej dedine mu prácu ponúkol súkromník, ktorý mal živnosť na ťažbu a spracovanie dreva. Hneď prvý deň si od Jána vypýtal doklady, aby mu vraj vybavil pracovné povolenie. Keď mu niekoľko

dní občiansky preukaz nevracal, Jánovi to bolo čudné a pýtal si ho naspäť. Podnikateľ povedal, že ho nemôže nájsť, možno ho stratil, ale že verí, že niekde v dome ho určite nájde. Jána ubytoval vo svojej garáži. Povedal mu, že je to výnimočný prípad, lebo nablízku nie je žiadna ubytovňa. Kvôli tomu však jeho auto musí byť vonku, tak za ubytovanie bude Jánovi strhávať zo mzdy. Na druhý deň mu ukázal, aká bude jeho pracovná náplň: ťažba dreva v lese a pomocné práce okolo domu ako oprava strechy, natieranie plotu, kosenie trávy... Zakázal mu bez jeho vedomia pohybovať sa po dedine a stretávať sa s inými ľuďmi. Poskytoval mu len veľmi jednoduchú, nevyživnú stravu. Ján na

konci prvého mesiaca vážil o sedem kíľ menej. Na jeho veľké prekvapenie nedostal po mesiaci výplatu ako mu podnikateľ sľúbil. Keď sa sťažoval, dostal bitku. Cítil sa ako v pasci: nemal doklady, žiadne peniaze, býval v garáži, jedol čo mu dali, ťažko pracoval niekedy až 18 hodín denne. Nevidel žiadne východisko. Po krátkej dobe mal ťažký pracovný úraz, spadol zo strechy. Cítil, že si vážne poranil rameno a potreboval odbornú lekársku pomoc. Podnikateľ ho však odbil s tým, že žiadneho lekára nepotrebuje. Keď sa Ján ako tak zotavil, podarilo sa mu ujsť do dediny na políciu, ktorá kontaktovala charitu a slovenskú ambasádu a s ich pomocou sa mohol vrátiť na Slovensko.

Ako súvisí otroctvo s tým, čo si kupujem?

Existujú dôkazy o prípadoch nútenej práce na rôznych stupňoch dodávateľského reťazca, od pestovania plodín ako je napríklad kakao a bavlna, cez spracovanie surovín, až po výrobu konečného produktu, napríklad ručne viazaných kobercov.

Niektoré z výrobkov, ktoré kupujeme dnes na Slovensku, môžu byť vyrobené s využitím nútenej práce.

Ako funguje dodávateľský reťazec?

Konečný produkt, ktorý si kúpiš v obchode, prešiel obrovskou reťazou farmárov, výrobcov, distribútorov a predajcov. Preto môže byť veľmi zložitá priradiť nejaký komponent konečného produktu späť ku konkrétnemu farmárovi či výrobcovi. Nie je jednoduché napríklad zistiť z ktorej konkrétnej farmy pochádza bavlna v tričku, ktoré máš dnes na sebe. Práve z tohto dôvodu nie je vždy možné potvrdiť, či výrobok bol alebo nebol vyrobený s použitím otrockej práce, napríklad v bavlnárňach v Indii.

Avšak spôsob, akým spoločnosti fungujú, môže ovplyvniť pravdepodobnosť či obchodovanie s ľuďmi je alebo nie je súčasťou konečného výrobku. Ak napríklad niektorá značka požaduje od svojho dodávateľa, aby zrealizoval veľkú zákazku v krátkom čase, vzniká zvýšené riziko výskytu novodobého otroctva. Dodávateľ v časovej tiesni hľadá továrne, ktoré, aby znížili výrobné náklady, nedodržiavajú zákonom dané pracovné štandardy a najímajú pracovníkov, ktorí v dôsledku extrémnej chudoby príjmu aj nevyhovujúce pracovné podmienky.

Na ceste od pestovania bavlny, cez tkanie, až po vykladanie výrobkov na regály v obchodných centrách, je veľká pravdepodobnosť, že mohlo dôjsť k obchodovaniu s ľuďmi.

24. apríla 2013 sa v Bangladéši zrútila budova továrne Rana Plaza, ktorá produkovala oblečenie pre radu známych európskych značiek. Na mieste zahynulo 1100 ľudí a viac ako 2000 bolo zranených. Nehoda spustila lavínu oprávnenej kritiky fungovania odevného priemyslu. Predstavitelia odevných značiek boli vyzvaní k prijatiu zodpovednosti a zlepšeniu zdravotných, bezpečnostných a pracovných podmienok v odevných továrňach.

Vlády jednotlivých krajín nie vždy dostatočne presadzujú dodržiavanie pracovného práva a kontrolu pracovísk.

Preto by firmy samotné mali zabezpečiť dodržiavanie Všeobecnej deklarácie ľudských práv a dôstojné pracovné podmienky podľa Medzinárodnej organizácie práce ILO. V rámci celého svojho dodávateľského reťazca by mali zaručiť, že ich výrobky sú vyrábané v dobrých pracovných podmienkach, s pracovníkmi sa zaobchádza slušne a sú im vyplácané mzdy za vykonanú prácu.

Medzinárodné korporácie sú jedným z najväčších hráčov na poli globálnej ekonomiky. Len málo spoločností je transparentných a podáva informácie o pôvode svojich výrobkov. Niektoré firmy to ani sami nevedia. Je dôležité, aby sa zodpovedali za to ako zaobchádzajú so svojimi pracovníkmi na všetkých stupňoch dlhého dodávateľského reťazca.

Pracovné podmienky zistené v niektorých továrňach:

- zdraviu nebezpečné pracovné prostredie,
- nevyhovujúce vybavenie, ktoré zvyšuje riziko pracovného úrazu,
- 16 a viac hodinová pracovná doba bez prestávok,
- obmedzený alebo žiadny kontakt s vonkajším okolím a rodinou,
- nedostatočný alebo žiadny prístup k zdravotnej pomoci,
- sexuálne obťažovanie a zneužívanie.

Na **Pobreží Slonoviny**, ktoré produkuje takmer 40% svetového kakaa, sú deti aj dnes nútené pracovať na kakaovníkových farmách. Namiesto toho, aby išli do školy, sú malí chlapci nútení celé dni mačetami rozbíjať kakaové struky, používať nebezpečné pesticídy a nosiť ťažké náklady. Kakao z afrických plantáží nakupujú veľké nadnárodné spoločnosti, ktoré ho ďalej exportujú s vysokým ziskom svetovým značkám na výrobu a predaj čokolád po celom svete.

Rozmýšľal si niekedy odkiaľ pochádza oblečenie ktoré máš na sebe? Kto ho vyrobil, za akých pracovných podmienok a koľko ľudskej práce stojí za produktom, ktorý sa prostredníctvom zložitého obchodného reťazca dostal napríklad z Bangladéša do značkových predajní v Európe?

Odporúčaná aktivita č. 4 „Viem, čo nosím?“ (od 10 rokov)

„V noci bolo ťažké zaspať, pretože ma bolelo celé telo. Ráno sme museli vstávať o štvrtej a pracovať až do piatej poobede. Stále som bol unavený“, hovorí deväťročný Abdoulaye z Burkina Faso, ktorý niekoľko mesiacov pracoval na kakaovníkovej plantáži na Pobreží Slonoviny.

V **Thajsku** veľmi rozšírený a výnosný rybolov je údajne tiež postavený na novodobom otroctve. Obete nútenej práce musia znášať 20 hodinové smeny, pravidelné bitky a týranie a to všetko kvôli podpore výnosného obchodu s krevetami, ktoré Thajsko exportuje na západ a následne predáva do supermarketov po celom svete. Aj veľkí predajcovia pôsobiaci v našej krajine patria medzi zákazníkov thajského dodávateľa plodov mora, ktorý je preukázateľne prepojený s novodobými otrokármi. To znamená, že ryby alebo krevety spracované obeťami obchodovania s ľuďmi môžu najbližšie skončiť aj vo vašom nákupnom košíku.

Iniciatíva etického obchodu (ETI – Ethical Trading Initiative) je aliancia firiem, odborov a neziskových organizácií, ktoré prebrali etickú zodpovednosť za pôvod svojich výrobkov. Jej úlohou je rešpektovanie práv a zlepšovanie pracovných podmienok zamestnancov.

TOP 10 KRAJÍN, v ktorých sú niektoré produkty vyrobené s využitím detskej práce alebo nútenej práce

1. **INDIA** – odevy, obuv, hodvábné tkaniny, kožené výrobky, futbalové lopty, tehly, ručne balené cigarety, drahokamy
2. **BARMA** – ryža, tehly, cukrová trstina, guma, sezam, rubíny
3. **BRAZÍLIA** – ryža, bavlna, obuv, tabak, drevo, cukrová trstina, tehly, ananás, keramika
4. **BANGLADÉŠ** – soľ, sklo, obuv, sušené ryby, textil, mydlá, tehly, krevety, nábytok
5. **FILIPÍNY** – ošípané, módne doplnky, banány, ryža, pornografia, zlato, kukurica
6. **ČÍNA** – odevy, uhlie, vianočné dekorácie, hračky, elektronika, obuv, textil
7. **ARGENTÍNA** – odevy, hrozno, olivy, jahody, paradajky, tabak, cesnak
8. **MEXIKO** – chilli papričky, melón, baklažán, pornografia, uhorky, káva, tabak
9. **UGANDA** – čaj, tehly, dobytok, uhlie, ryža, káva, vanilka
10. **PAKISTAN** – koberce, kožené výrobky, chirurgické nástroje, tehly, pšenica

Ako môžu naše nákupné rozhodnutia prispieť k dôstojnej práci?

1

Nakupuj zodpovedne – môžeš sa rozhodnúť nakupovať menej oblečenia. Nie vždy kupujeme niečo čo aj naozaj nevyhnutne potrebujeme. Napríklad vo Veľkej Británii organizujú mladí ľudia akcie, na ktorých si vymieňajú oblečenie. Každý prinesie malé občerstvenie a tašku šiat, ktoré už nenosí, alebo mu z nejakého dôvodu „nesedia“. Všetko sa vysype na zem a popri jedení, rozprávaní a skúšaní si každý nájde svoj nový „outfit“.

2

Fair Trade (= spravodlivý obchod) je systém, v ktorom farmári alebo výrobcovia dostávajú za svoje výrobky spravodlivú cenu resp. majú garantovanú minimálnu cenu, za ktorú ich produkty musia byť nakúpené. Sú však povinní zaručiť, že ich výrobky spĺňajú vysoké etické štandardy a nepoužívajú k tomu vykorisťujúce praktiky nútenej práce alebo obchodovania s ľuďmi. Tento spôsob obchodu dáva príležitosť drobným farmárom a zamestnancom v krajinách Afriky, Latinskej Ameriky a Ázie, aby uživilí seba a svoje rodiny vlastnou prácou za dôstojných podmienok.

Fair trade produkty sa dajú na Slovensku zakúpiť na rôznych predajných miestach, napríklad v supermarketoch, zdravých výživách alebo aj cez internetové obchody. V niektorých kaviarňach si už môžete dať aj kávu, čaj alebo čokoládu označenú certifikáčnou známkou FAIRTRADE.

3

Charity shops – v zahraničí veľmi obľúbená a rozšírená forma predaja darovaného oblečenia prostredníctvom rôznych charitatívnych obchodíkov. Každý z nich je venovaný inému verejnoprospešnému záujmu, napríklad podpore ľudí bez domova, sirôt, či ľudí s postihnutím. Na Slovensku ešte nie je tento systém darovania a ďalšieho predaja použitého alebo nechceného oblečenia veľmi rozšírený. Momentálne u nás funguje jediný charity shop prevádzkovaný Vysokou školou svätej Alžbety v Bratislave. Podobnou alternatívou je tiež Sklad solidarity v Bratislave, ktorý prevádzkuje Slovenská katolícka charita. Okrem oblečenia ponúka za symbolické ceny aj obuv, knihy, hračky, školské či športové potreby. www.charita.sk/stranky/sklad-solidarity

4

Secondhandy – sa tešia stále väčšej a väčšej obľube. Najmä mladí ľudia si dnes vytvárajú z brázdenia secondhandov dokonca životný štýl. Ich najväčšia výhoda spočíva v recyklácii oblečenia a ochrane životného prostredia.

5

Podpora lokálnych výrobcov – týka sa nielen slovenských potravín, ktoré sa čoraz viac začínajú propagovať ako tie kvalitnejšie a prispievajú k rozvoju domácej ekonomiky. Aj kúpou oblečenia známej lokálnej výroby vieme zaujať postoj k neférovým praktikám veľkých textilných koncernov. Z veľkovýrobcov máme na Slovensku známe značky Slovenka, Makyta, avšak je aj veľa malovýrobcov, ktorí najmä prostredníctvom internetu ponúkajú kvalitné a originálne kúsky do šatníka.

NÚTENÉ SOBÁŠE

K nútenému sobášu dochádza vtedy, keď jedna alebo obe strany sú k uzavretiu sobáša prinútené proti svojej vôli a pod nátlakom. Dopyt prichádza zväčša od prisťahovalcov nelegálne pobývajúcich na území cieľovej krajiny ako sú napr. Pakistanci vo Veľkej Británii a sobáš s občanom EÚ im umožňuje zlegalizovať ich pobyt. Zo strany páchatel'ov ide vo Veľkej Británii o medzinárodnú organizovanú skupinu obchodníkov, ktorí takéto sobáše sprostredkujú.

Na Slovensku sú „nevesty“ častokrát vyhľadávané náborármi v sociálne vylúčenej rómskej komunite. Niekedy, podľa slov terénneho pracovníka v Spišskom podhradí, „*rodiny samé ponúkajú svoje dcéry bohatým Pakistancom, ktorí majú rôzne obchody v Anglicku.*“

Ohrozené však bývajú aj mladé dievčatá z detských domovov, ktorým po opustení domova chýba zázemie, a tak sa ľahko stávajú obeťou OSĽ za účelom nútených sobášov.

Simona

Simona stála pred obchodným domom, keď ju niekto oslovil: „Také pekné dievča som už dlho nevidel“. Bol to Milan, ktorý sa poznal s jej nevlastným bratom, a ktorý o nej vedel, že žije v detskom domove. Spýtal sa jej, či si nechce ísť zarobiť do zahraničia. Simona odmietla, ale dohodli sa, že sa budú stretávať. Zakrátko nato začali spolu chodiť. Simona bola veľmi šťastná, pretože to bol prvý človek, ktorému po maminej smrti začala dôverovať. Z detského domova sa odsťahovala. Po čase jej Milan navrhol ísť k jeho dobrej kamarátke do Anglicka, ktorá by jej vybavila prácu v kuchyni. Sľuboval jej, že po týždni príde do Anglicka za ňou, budú spolu, zarobia si peniaze a keď sa vrátia, začnú spoločnú budúcnosť. Uisťoval ju, že s ňou chce žiť a nechce ju stratiť. Simona bola zamilovaná a tak sa napokon nechala presvedčiť. Na letisku v Bratislave Milan odovzdal Simonine doklady neznámemu Pakistancovi, ktorý ju sprevádzal do Anglicka. V Anglicku sa z Milanovej kamarátky vyklúla komplicka, ktorá použila Simonine doklady na výber rôznych pôžičiek ako aj sociálnych dávok na deti. Neskôr Simonu predala ďalšiemu Pakistancovi na sobáš. Simona nevedela kde je, nemala doklady, telefón, neovládala jazyk a väčšinu času bola zamknutá v izbe. Keď sa nechcela podvoliť znásilneniu, Pakistanec ju surovo zbil. Vyhrážal sa, že ublíži jej rodine na Slovensku. S pomocou majiteľa domu, v ktorom Pakistanec prenajímal byt, sa jej napokon podarilo ujsť a dostať naspäť na Slovensko.

V hodnotiacej správe vlády USA o obchodovaní s ľuďmi pre rok 2014 sa píše: *Slovenské ženy rómskej národnosti sú zvlášť vystavené hrozbe obchodovania; sú dopravené do Anglicka násilím alebo pod klamlivou zámerkou za účelom podvodu na dávkach a uzavretia manželstva s občanmi krajín tretieho sveta, ktorí sa sobášom s príslušníkmi EU vyhýbajú deportácii; mnohé z týchto žien sa potom stávajú obeťami sexuálneho vykoisťovania a nútenej práce.*

Príbeh z rómskej osady: „Minulý rok k nám do osady prišiel na čiernom Audi s anglickou ŠPZ Róm a nejaký Pakistanec. Zastavili pred mojím domom a pýtali sa, či si ľudia nechcú zarobiť nejaké peniaze. Vysvetľovali, že potrebujú zohnať ženy na prácu do Anglicka, údajne na zber banánov a pomarančov. Kto vraj má záujem, nech si vezme občiansky preukaz a oni ich odvezú na zárobky do Anglicka. Ja som sa im ponúkol a obehol som celú osadu s tým, že ktorá žena si chce zarobiť, nech príde k môjmu domu. Tam ich čakal Róm, ktorý ich zoberie do Anglicka, potrebujú si zobrať len svoje občianske preukazy. Prišlo niekoľko mladých žien. Medzi nimi aj dve hluchonemé sestry, ktoré ešte nikdy nepracovali. Róm povedal, že sa o nich postará a pomohol im nastúpiť do auta. Dievčatá netušili, že do Anglicka sa idú vydať za Pakistancov a vykonávať prostitúciu.“

Za každú ženu, ktorú sa podarilo Rómovi z osady zlákať a poslať do Anglicka, dostal 50 eur. Hluchonemé sestry po príchode do Anglicka rozdelili. Jedna z nich ostala bývať vo veľkom dome, kam jej do izby vodili rôznych mužov, aby ich sexuálne obslúžila. Trvalo to niekoľko mesiacov, až sa jej jedného dňa podarilo ujsť a kontaktovať políciu. Tá jej pomohla vrátiť sa na Slovensko. Jej sestra je podľa posledných správ stále v Anglicku na bližšie neurčenom mieste.

SEXUÁLNE VYKORISŤOVANIE

Sexuálne vykorisťovanie je použitie inej osoby na nedobrovoľné sexuálne služby za účelom dosiahnutia zisku. Častý spôsob ako je obeť zlákaná do pút sexuálneho vykorisťovania je predstieranie romantického vzťahu, ktoré sa spája s následnou lákavou pracovnou ponukou v zahraničí. V iných prípadoch to môže byť dlžné otroctvo, kedy sa prostitúcia stáva prostriedkom na splatenie dlhu, ktorý neustále narastá a nie je možné ho splatiť.

Viac v kap. „Kto sú obchodníci s ľuďmi“ (s. 14)

Obet' sexuálneho vykorisťovania:

- je zastrašovaná a nútená poskytovať služby sexuálneho charakteru,
- nemá prístup k svojim dokladom a pasu,
- má obmedzenú možnosť pohybu a je neustále pod dohľadom,

- nosí oblečenie značne výstredné a sexuálne provokujúce,
- odovzdáva zarobené peniaze od klientov inej osobe,
- často má na tele stopy fyzického napadnutia alebo znásilnenia,
- niekedy je udržiavaná pod vplyvom návykových látok,
- nemá dôveru v políciu či iné orgány,
- pôsobí vystrašene, nervózne a úzkostlivo.

Hoci si niekto môže myslieť, že obchodovanie s ľuďmi na účel prostitúcie sa chlapcov či mladých mužov netýka, opak je pravdou. **Sexuálne vykorisťovanie chlapcov a mužov** sa väčšinou deje v skrytosti a v mnohých krajinách sa považuje za tabu. V Afganistane a na Srí Lanke sa dokonca oveľa častejšie stávajú obeťami nútenej prostitúcie muži ako ženy. Objavili sa tiež prípady zneužitia maloletých migrantov z Mexika, Strednej Ameriky a Juhovýchodnej Ázie.

Radka

Radka študovala na hotelovej akadémii. Škola im umožňovala výmenné pobyty v reštauráciách a hoteloch na Sicílii, Cypre a v Grécku. Radka sa zúčastnila výmenného pobytu na Cypre a túžila sa tam vrátiť aj po skončení školy. Potrebovala peniaze, lebo žila len s mamou, ktorá už bola na dôchodku. Po skončení štúdia sa jej podarilo cez internet nájsť agentúru, ktorá jej vybavila na Cypre prácu v hotelovej reštaurácii. S prácou čašníčky bola veľmi spokojná, pravidelne posielala peniaze domov mame a taktiež ju často informovala o tom, ako sa jej dobre darí. Obsluhovala vždy s úsmevom, sršala dobrou náladou a hosťom hotela bola sympatická. Radka zapôsobila aj na majite-

ľovho kamaráta, ktorý vlastnil okrem hotela aj nočný klub. Niekoľkokrát pozval Radku na kávu a zblížil sa s ňou natoľko, že sa do neho Radka zamilovala. Navrhol jej lepšie platenú prácu a lepšie podmienky vo svojom hoteli. Radka zavolať mame a oznámila jej novinku, že ide pracovať do iného hotela vďaka mužovi, ktorého stretla. Po pár týždňoch tento muž Radke oznámil, že bude pracovať ako prostitútko v jeho nočnom klube. Keď Radka odmietla, nasledovali bitky, znásilnenie a vyhružky, až kým sa nepodvolila. Muž jej zobral telefón, doklady a zakázal jej opúšťať izbu. Radka sa odvtedy nikdy viac neozvala, akoby sa po nej zľahla zem.

Toan

Toan bola nezamestnaná a žila vo Vietname. Jedného dňa sa zoznámila s pracovníkom personálnej agentúry v Hanoi, ktorý jej sľúbil prácu v továrni v Českej republike. Keďže vedela, že veľa Vietnamcov si v Česku dobre zarobilo, dlho neváhala a pristúpila na výhodnú pracovnú ponuku. Do Prahy letela lietadlom spolu s niekoľkými ďalšími ženami. Hneď po príchode ich rozdelili a odviezli do rôznych regiónov v rámci Česka. Toan bolo povedané, že bude musieť pracovať ako prostitútka, aby splatila svoju letenku. Keď odmietla, znásilňovali ju kým nesúhlasila. Niekoľko nasledujúcich mesiacov musela mať sex s veľkým množstvom mužov, sedem dní v týždni. Po čase sa zamilovala do jedného zo svojich pravidelných klientov, Hionga. Sľúbil jej, že jej pomôže utiecť a vezme si ju za ženu. Prepašoval ju do Anglicka a niekoľko týždňov ju nechal veriť, že sú šťastne zamilovaná dvojica. Raz cez víkend jej navrhol výlet na vidiek. Neďaleko Birminghamu ju predal na prácu na marihuanovej farme. Pod hrozbou násilia musela polievať rastliny a mala zákaz vychádzať von. Práca pri umelom svetle a v zlom ovzduší na nej zanechala trvalé následky. Po niekoľkých mesiacoch prišla na farmu policajná razia a Toan zachránili.

Odporúčaná aktivita č. 6. „Skutočný príbeh” (od 14 rokov)

NÚTENÁ KRIMINALITA A ŽOBRANIE

Nútená pouličná kriminalita je trestná činnosť, ku ktorej dochádza na verejných miestach alebo vo verejnej doprave. Najčastejšie ide o vreckové krádeže, odcudzovanie kabeliek, krádeže v obchodoch a pouličné žobranie. Tieto kriminálne aktivity sú organizované zločineckými gangmi, ktoré často obchodujú práve s deťmi a nútia ich žobrať, kradnúť a odovzdávať svoje „zisky“ na konci každého dňa.

Obet nútenej kriminality a žobrania:

- vykazuje známky zneužívania, napríklad modriny, rezné rany alebo zmrzačenie,
- má strach z (iných) dospelých, najmä z príslušníkov polície, alebo jej správanie pôsobí nervózne,
- je súčasťou veľkej skupiny, ktorá má zvyčajne jedného dospelého „strážcu“,
- pohybuje sa v skupine v prostriedkoch hromadnej dopravy, spolu prechádzajú hore-dolu po celej dĺžke vlaku alebo autobusu,
- v skupine dospelých alebo detských žobrákov sa denne presúva po rôznych miestach.

Alex

Alex sa narodil v malej dedinke v Rumunsku. Keď mal deväť rokov, za jeho rodičmi prišiel muž z miestneho gangu a povedal im, že Alexovi zoženie prácu v Európe. Keďže v okolí nebola žiadna práca a potrebovali peniaze na prežitie, zaplatili mužovi, aby Alexa prepašoval do Európy. Po príchode do Španielska bol Alex ubytovaný vo veľkom dome s ďalšími deťmi. Zoznámil sa s Danielom, s ktorým mal pracovať a ktorý ho mal všetkému naučiť. Na druhý deň sa Alex s Danielom vybrali do ulíc a žobrali. Keď sa večer vrátili do domu, všetky vyžobrané peniaze odovzdali mužovi, ktorý tam s nimi býval. Ten začal Daniela biť a nadávať mu, že je lenivý a zarobil málo. Za trest nedostali žiadne jedlo a museli spať na zemi. V nasledujúcich týždňoch naučil Daniel Alexa ako okrádať ľudí na ulici a ako rozptýliť pozornosť ľudí, keď si vyberajú peniaze z bankomatu.

DOMÁCE OTROCTVO

Práca v domácnosti je jednou z najstarších profesií na svete. Je dôležitým zdrojom obživy ľudí a v niektorých krajinách tvorí až 10% celkovej zamestnanosti. Pracovníci vykonávajú v domácnostiach rozličné úlohy ako varenie, upratovanie, pranie, sprevádzanie detí do školy, vybavovanie najrozličnejších záležitostí, opatrovanie starých a chorých príslušníkov rodiny. O domáce otroctvo ide vtedy, keď je osoba prinútená pracovať v súkromnej domácnosti pod hrozbou násillia alebo trestu. Nemá žiadny osobný priestor ani slobodu pohybu, je nútená pracovať nadčasy a dostáva za prácu minimálnu alebo žiadnu odmenu. Najväčšiemu riziku obchodovania s ľuďmi za účelom domáceho otroctva sú vystavení ľudia, ktorí sa presťahujú za prácou do inej krajiny (napr. au-pair, opatrovatelky, chyžné). Často sa nechajú zlákať výhodnými ponukami, no po príchode do zahraničia zistia, že skutočnosť je celkom iná.

Obet' domáceho otroctva alebo nevoľníctva:

- má zriedka alebo vôbec nemá možnosť sama opustiť dom,
- nemá prístup k svojim dokladom,
- dostáva len malú, alebo žiadnu odmenu za prácu,
- je nútená žiť v spoločnej domácnosti otrokára a pracovať nad rámec bežnej pracovnej doby,
- je často predmetom zneužívania, urážok, hrozieb alebo násillia,
- nemá vhodné miesto na spanie, niekedy prespáva na matraci, na zemi alebo v pivnici.

„Do Bedfordu v Anglicku som prišiel pracovať pre kuvajtskú rodinu. Mal som sa starať o ich sedemročného syna a vykonávať bežné domáce práce. Keď som prišiel, povedali mi, že budem spať na zemi v miestnosti na nára-

Podľa odhadov ILO (International Labour Organization – Medzinárodná organizácia práce) je na celom svete 50 miliónov ľudí nútených pracovať v súkromných domácnostiach, z čoho 15 miliónov tvoria deti

die. Podlaha bola z kameňa, v zime sa tam od chladu nedalo vydržať. Začal sa mi zhoršovať celkový zdravotný stav, slabol mi najmä zrak. Myslím, že to bolo od hladu. Musel som pre nich variť, ale nesmel som to jesť. Dostával som kúsok chleba a salámy. Najťažšie som však znášal neustály krik a každodennú bitku,“ hovorí Cristian z Rumunska.

Detská práca patrí medzi ďalšie formy otroctva. V súčasnosti okolo 180 miliónov detí vykonáva rôzne druhy detskej práce, z toho približne osem miliónov žije v otrockých podmienkach. Deti sú nútené pracovať v domácnostiach ako aj v rôznych odvetviach, sú využívané v ozbrojených konfliktoch, obchodované a často sexuálne zneužívané.

Inou formou je tiež **otroctvo na základe pôvodu**. Ide o prácu človeka pre iného na základe príslušnosti k určitej kaste alebo etnickej skupine.

S ľuďmi sa obchoduje aj za účelom **použitia ich vnútorných orgánov** na transplantáciu. Darcovský orgán môže pochádzať od živého darcu, aj od človeka krátko po smrti. Ilegálnemu obchodu dominuje biznis s obličkami. Oblička je orgán, ktorý sa po transplantácii veľmi dobre adaptuje a riziko ohrozenia života darcu je minimálne.

Foto: www.twoittlegirls.org

/NA ČO SI TREBA DAŤ POZOR PRED VYCESTOVANÍM?

Zamyslite sa nad nasledujúcim inzerátom v novinách. Reagovali by ste naň? Prečo? Čo je v ňom podozrivé?

Chceš zarobiť 3000 eur mesačne?

Súrne hľadáme mladé dievčatá na prácu v baroch po celej Európe. Dopravu, ubytovanie a pracovné povolenie zabezpečíme! Znalosť jazyka nie je potrebná. V prípade, že s prácou nebudete spokojní, zaistíme okamžitú výmenu miesta.

Bližšie informácie na tel. čísle 0922 368 221.

Chceš zmeniť svoj život a zažiť dobrodružstvo? Chceš si vyskúšať život v inej krajine? Chceš vidieť svet a zarobiť slušné peniaze? Podobne lákavo začínajú mnohé inzeráty v novinách alebo na zastávkach autobusov, ktoré v sebe nesú prísľub lepšieho života, dobrej práce či vzdelania. Ale veci nie sú vždy také, akými sa zdajú byť. Aj v tvojom meste, na tvojej ulici môže dochádzať k obchodovaniu, kedy človeka podvedú alebo vezmú proti jeho vôli, kúpia či predajú za účelom vykorisťovania.

Žiakom môžeme klásť doplňujúce otázky, aby si uvedomili, na čo si treba dať pozor pri hľadaní práce, obzvlášť tej v zahraničí:

O čo by ste sa mali zaujímať, keď kontaktujete sprostredkovateľskú agentúru? Čo je dôležité vedieť o zamestnávateľovi? Čo musí obsahovať pracovná zmluva? Čo v prípade, že vám prácu ponúkne váš známy?

Agentúra – sprostredkovateľ práce

- Over si, či je registrovaná – aktuálny zoznam agentúr, ktoré majú povolenie Úradu práce na sprostredkovanie zamestnania za úhradu, je dostupný na www.upsvar.sk.
- Zisti výšku odmeny pre agentúru za sprostredkovanie práce.
- Referencie.

Zamestnávateľ

- Zisti presný názov, adresu a telefónne číslo budúceho zamestnávateľa, ako aj druh činnosti, ktorú vykonáva a jeho identifikačné číslo.
- S budúcim zamestnávateľom sa spoj vopred.
- Vyžiadať si presnú adresu budúceho pracoviska a ubytovania.

Pracovná zmluva – musí obsahovať resp. trvať na tom, aby obsahovala:

- dobu, na akú sa pracovná zmluva uzatvára,
- presný popis pracovnej náplne,
- zaistenie pracovného povolenia a zdravotného poistenia,
- výšku stanovenej mzdy, spôsob a termín vyplácania,
- presný popis pracovných podmienok – dĺžku a rozvrh pracovnej doby, zabezpečenie stravovania.

Podpisuj len zmluvu, ktorej rozumieš. Ak je v inom jazyku, daj si ju riadne preložiť!

Ak ti prácu ponúkne tvoj známy

- Dobre si prever človeka, ktorý ti ponúka prácu v zahraničí a over si všetko, čo ti je ponúknuté (skontaktuj sa s potenciálnym zamestnávateľom, ľuďmi, ktorí pre neho pracovali, ...).
- Nevezmi žiadnu prácu len na základe ústnej dohody.
- Zaujímaj sa aj o ďalšie podmienky tvojho pobytu mimo domov (ubytovanie – adresa, cena a spôsob úhrady, voľný čas...).

Aby sa človek nestal obeťou obchodníkov s ľuďmi, odporúčame informovať sa pred odchodom do zahraničia na bezplatnej Národnej linke pomoci obetiam obchodovania s ľuďmi **0800 800 818**. Linka je v prevádzke počas pracovného týždňa od 9,00 do 17,00. Cez víkend je k dispozícii záznamník, kde je možné nechať svoje telefónne číslo a pracovníci linky sa spätne ozvú.

Od cesty do zahraničia nechceme mladých ľudí odradiť. Chceme len, aby chránili seba a ostatných, preto sme zostavili zoznam rád, ktoré im môžu pomôcť pred aj počas ich pobytu v cudzine:

PRED vycestovaním

- Zabezpeč si dostatok peňazí (prípadne medzinárodnú platobnú kartu) – aj na prípadnú núdzovú cestu späť; peniaze si ulož na viac miest.
- Skontroluj si platnosť svojho cestovného dokladu – podľa plánovanej dĺžky svojho pobytu, aj podmienok krajiny, do ktorej cestuješ; podmienky vstupu do krajiny kam cestuješ, ako aj krajín cez ktoré budeš prechádzať, zistiš na stránke Ministerstva zahraničných vecí www.foreign.gov.sk alebo na veľvyslanectve danej krajiny.
- Ak je to potrebné, vybav si víza pre danú krajinu na príslušnom veľvyslanectve (príp. aj tranzitné, ak je treba pri prechode cez územie ďalšej krajiny) a informuj sa, aké formality musíš v danej krajine po príchode vybaviť.
- Urob si kópiu svojho cestovného dokladu.
- Zisti si telefónne číslo a adresu slovenského veľvyslanectva v krajine, do ktorej cestuješ, najlepšie je naučiť sa ich naspamäť – jeho pracovníci ti v núdzi môžu pomôcť.
- Zabezpeč si čísla na krízové linky v danej zemi a kontakty na pomáhajúce organizácie.
- O svojom odchode informuj svojich rodičov alebo blízkych a dohodni sa so svojimi blízkymi, v akom čase sa im budeš pravidelne ozývať (najlepšie telefonicky).
- Nechaj svojim blízkym presnú adresu, na ktorej sa budeš zdržiavať, kontakt na zamestnávateľa a fotokópiu pasu.

POČAS pobytu v zahraničí

- Nikomu nedávaj svoj pas/občiansky preukaz – ani v prípade, že tvoj zamestnávateľ/agentúra potrebuje vybaviť nejaké formality – v tom prípade trvaj na tom, že pôjdeš s nimi.
- Ak máš podozrenie, že má o tvoje doklady niekto záujem, nos ich stále so sebou.
- Stratu dokladov hlás okamžite miestnej polícii, príp. na našom veľvyslanectve – je dobré mať aj ich potvrdenie o strate.
- Ak sa ti zdá, že pracovné podmienky sú iné, ako ste sa dohodli a je uvedené v zmluve, kontaktuj agentúru/osobu, ktorá ti prácu sprostredkovala a tiež svojich blízkych/priateľov.
- Kontaktuj pravidelne svojich blízkych podľa dohody – každú zmenu pobytu či práce im ohlás.
- Neprijímaj žiadne dary, nerob si záväzky voči zamestnávateľovi.
- Všímaj si možné zmeny v správaní zamestnávateľa – snahu o obchádzanie formalít, nátlaky na teba a pod.
- Aj keď pracuješ nelegálne, v prípade núdze kontaktuj políciu!
- Ak by si sa stal/a obeťou obchodovania s ľuďmi, máš právo vyhľadať pomoc a kontaktovať políciu aj v prípade, že si bol/a donútená k akýmkoľvek kriminálnym aktivitám (drobné krádeže, falošné doklady, pašovanie drog, ...). Polícia má povinnosť ti pomôcť!

**Na záver odporúčaná aktivita č. 7
„Pôjdeš so mnou?“ (od 14 rokov)**

Užitočné webstránky, tel. čísla a adresy organizácií:

V prípade, že sa v zahraničí dostaneš do ťažkostí:

- Kontaktuj políciu.
- Kontaktuj slovenské veľvyslanectvo alebo konzulát.
- Volaj na národnú linku pomoci pre obeť OSĽ: +421 800 800 818.

Pomoc obetiam obchodovania s ľuďmi na Slovensku zabezpečuje Program podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi, ktorý je realizovaný na základe spolupráce Ministerstva vnútra Slovenskej republiky a partnerských mimovládnych organizácií (Slovenská katolícka charita, Dotyk) a medzinárodnej organizácie (IOM).

Stali ste sa obeťou obchodovania s ľuďmi? Program podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi vám môže bezplatne zabezpečiť:

- Bezpečný návrat na Slovensko do miesta bydliska alebo iné bezpečné ubytovanie
- Cestovné doklady, víza a cestovný lístok na cestu domov
- Zdravotnú a psychologickú starostlivosť
- Sociálnu pomoc a sociálne poradenstvo
- Právne poradenstvo
- Finančnú podporu
- Sprostredkovanie rekvalifikačných kurzov a podporu pri hľadaní zamestnania

Slovenská katolícka charita

Kapitulská 18, 814 15 Bratislava
+421 254 431 506
stoptrafficking@charita.sk
www.obchodsludmi.sk
www.charita.sk

Slovenské krízové centrum DOTYK

Beckov 87, 916 38 Beckov
+421 903 704 784
dotyk@dotyk.sk
www.dotyk.sk

Michalovce – Miesto prvého kontaktu pred odchodom do zahraničia

Námestie Osloboditeľov 81 (priestory Mestskej polície)
071 01 Michalovce
osl@msumi.sk

Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM)

Grösslingová 4, 811 09 Bratislava
bratislavalnfo@iom.int
helplinka@iom.int
www.iom.sk
www.bezpecnecestovanie.iom.sk

Veľvyslanectvo Slovenskej republiky v Londýne

25 Kensington Palace Gardens, W8 4QY
London, United Kingdom
+44 2 073 136 470
emb.london@mzv.sk
www.mzv.sk/londyn

Bezplatná národná linka pomoci obetiam obchodovania s ľuďmi

0800 800 818

INFORMUJ SA

NAVŠTÍV www.obchodsludmi.sk.
Nájdeš tu viac o problematike
obchodovania s ľuďmi ako aj skutoč-
né príbehy obetí a zaujímavé videá.

www

SLEDUJ náš Facebook
**Stop obchodovaniu s ľuďmi
– ako sa nestáť novodobým
otrokom**. Neustále sem
pridávame nové informácie,
ktoré môžeš šíriť ďalej.



ZAPOJ SA

Daj nám „LIKE“. Rozšíriš tak povedomie o fenoméne obchodovania
s ľuďmi a môžeš tým uchrániť viac ľudí pred zneužitím.

ZAPOJ SVOJU ŠKOLU aktívne do boja proti obchodovaniu s ľuďmi aj tým, že
vylepiš plagát kampane na viditeľné miesto v škole. Plagát nájdeš na s. 49 alebo
môžeš stiahnuť vo väčšom formáte na www.obchodsludmi.sk/dvemaledievcata

VNÍMAJ čo sa okolo teba deje, nikdy
nevieš, kedy môže byť tvoja rada
druhým nápomocná. Podozrivé
praktiky oznám na 0800 800 818.



ZDIEĽAJ fakty a novinky s pria-
teľmi, rodinou a známymi. Vieš,
že film Dve malé dievčatá sa dá
pozrieť aj na našej webstránke?
V slovenskej a rómskej verzii ho
nájdeš aj na YouTube. Môžeš ho
komentovať, dať mu like a zdieľať.

ZORGANIZUJ

Napiš nám na stoptrafficking@charita.sk a pošleme ti DVD s filmami
o obchodovaní s ľuďmi, ktoré si môžeš pustiť v kruhu svojich známych
alebo zorganizovať akciu pre väčší okruh ľudí. SKCH má ďalšie materiá-
ly, ktoré ti pomôžu pripraviť a spropagovať event. Manuál k premietaniu
je možné stiahnuť aj z našej webstránky: www.obchodsludmi.sk/festival
(záložka „Môj filmový event“).



/ČO MÔŽEŠ ROBIŤ PROTI OBCHODOVANIU S ĽUĎMI TY?

Aj študenti a mladí ľudia môžu významne prispieť k odstráneniu novodobého otroctva. Prvým krokom je uvedenie si problému. Keď už raz vieš o čo ide, môžeš informácie posúvať mnohým ďalším, ktorí ich zase podajú ďalej. Výsledkom je veľa

informáciami vyzbrojených ľudí, ktorí môžu začať ovplyvňovať zákonodarcov a vlády na domácej ako aj medzinárodnej úrovni a takisto medzinárodné organizácie. Aj na tvojom hlase bude záležať, teraz alebo o pár rokov.



SPOLU PROTI OBCHODOVANIU S ĽUĎMI

Pod týmto názvom SKCH zorganizovala v októbri 2014 v Bratislave prvý filmový festival na túto tému. Akcia sa stretla s pozitívnym ohlasom, premietnuté filmy sú k dispozícii a ďalšie budú pribúdať.

Foto: Tomáš Horváth

PRÍLOHA – ĎALŠIE HRY A AKTIVITY

1. „TELO AKO TOVAR“ (OD 10 ROKOV) Brainstorming.

CIEĽ. Oboznámenie sa s problematikou Obchodovania s ľuďmi.

A) Učiteľ napíše na tabuľu: „Telo ako tovar“ a položí žiakom otázku: Čo vám napadá v súvislosti s týmto vyhlásením?

Napr. niečo čo si môžeš kúpiť / niečo čo môžeš použiť a zahodiť / niečo čo ti patrí / telo sa stáva vecou, o ktorej rozhoduje niekto iný / niekto si kúpi človeka, ktorý mu potom musí slúžiť.

B) Rozvíjame tému. V akých prípadoch dochádza k takejto kúpe?

Žiaci hádajú a pomenúvajú jednotlivé **formy** obchodovania s ľuďmi

Pozri „Formy obchodovania s ľuďmi“ (s. 20).

C) Prečo dnes také niečo existuje?

Tento negatívny jav spoločnosti sa ako skrytý zločin veľmi ťažko odhaľuje a tým sa rozmáha. Vysvetlíme **faktory** hrajúce v prospech obchodovania s ľuďmi.

Pozri „Úvod“ a „Fakty o obchodovaní s ľuďmi“ (s. 2, 7).

Z hľadiska obchodníkov hrajú najväčšiu rolu **peniaze**. V globálnom svete je to jeden z najväčších zdrojov príjmu organizovaného zločinu.

Pozri „Aké faktory prispievajú k existencii tohto zločinu?“ (s. 18).

D) Prečo to nie je správne?

Porušovanie ľudských práv - poníženie človeka na tovar alebo ako sa niekedy hovorí „biele mäso“ je **zločin proti slobode a ľudskej dôstojnosti**. V širšom zmysle je to negatívny jav spoločnosti, ktorý má dopad etický aj ekonomický. V užšom zmysle jeho následky na obetiach sú zničujúce.

Pozri „Kto sú obeť obchodovania s ľuďmi“ (s. 12) a aktivitu 6C.

2. „ČO? – AKO? – NAČO?“ (OD 12 ROKOV) Spoločná aktivita.

CIEĽ. Rozlíšiť a pochopiť tri základné prvky mechanizmu obchodovania s ľuďmi, ako sú definované v Palermskom protokole.

Pozri „Čo je to obchodovanie s ľuďmi“ (s. 4).

Pripravte tabuľku s tromi stĺpcami, vyberte niektorý z príbehov v príručke, prečítajte ho a pýtajte sa žiakov na tri doleuvedené základné otázky. Podľa času môžete prečítať aj viacero príbehov za sebou a do tabuľky dopĺňať ďalšie políčka. Na tento účel môžete použiť aj animovaný film „Dve malé dievčatá“.

ČO urobil náborár, aby presvedčil alebo zlákal obeť, aby s ním odcestovala do zahraničia? (konanie)

Pozri „Kto sú obchodníci s ľuďmi a ako pracujú“ (s. 14).

AKO obchodník jednal, aké prostriedky využil, aby obeť kontroloval a zlomil? (prostriedky)

NAČO alebo na aký účel bola obeť obchodovaná/predaná? (účel)

Pozri „Aké sú formy obchodovania s ľuďmi“ (s. 20).

Čo? KONANIE	Ako? PROSTRIEDKY	Načo? ÚČEL
predstieranie vzťahu	vyhrážky	prostitúcia
komplimenty	obmedzenie osobnej slobody	nútená práca
sľubovanie spoločnej budúcnosti	znásilnenie	nútená kriminalita
peňažné a vecné dary	odopieranie jedla	domáce otroctvo

3. KVÍZ „ÁNO – NIE“ (OD 12 ROKOV) Kvíz a diskusia.

CIEĽ. Pochopiť nebezpečenstvo a dôsledky obchodovania s ľuďmi a uvedomiť si faktory, ktoré robia ľudí zraniteľnejšími voči vykorisťovaniu.

A) Prečítame nasledujúce výroky. Chlapci a dievčatá sa rozhodujú, či s výrokom súhlasia alebo nie. Pri čítaní nechávame pauzu, aby mal každý čas na rozmyslenie. Môžeme doplniť aj ďalšie.

1. Ľudia, ktorí sú zatahnutí do obchodovania s ľuďmi, majú možnosť veľmi ľahko utiecť.
2. Obchodované osoby veľmi dobre vedia do čoho idú.
3. Ľudia, s ktorými je obchodované sú nemorálni, pretože sa stávajú prostitútkami či prostitútmi.
4. Ľudia, ktorí boli obchodovaní si zaslúžia pomoc.
5. Ľudia, s ktorými sa obchodovalo/obchoduje sú hlúpi, pretože sa „spolčili“ s pasákom.
6. Ľudia sa stávajú obchodovanými, pretože potrebujú peniaze a nevedia o inej možnosti, ako ich získať.
7. Ľudia, ktorí boli obchodovaní si spečatili svoj osud a nedá sa pre nich nič urobiť. Vláda/krajina by len márnila peniaze, ak by im chcela pomôcť.
8. Mnohé dievčatá veľmi ľahko uveria niekomu, kto sa im páči a hovorí im, ako veľmi ich ľúbi a sľubuje im dobrú prácu v zahraničí.
9. Ľudia, ktorí sa stali obchodovanými sú nevinní. Vinnými zo spáchania zločinu sú obchodníci.
10. Myslím, že mne by sa nemohlo stať, aby som sa stal/a obchodovanou osobou.

B) Diskusia o postojoch chlapcov a dievčat k jednotlivým výrokom.

C) Aktivitu môžeme použiť opakovane po bližšom oboznámení sa s témou a vyhodnotíme, či sa u žiakov chápanie problematiky zmenilo.

4. „VIEM, ČO NOSÍM?“ (OD 10 ROKOV) Interaktívna hra a voľná diskusia.

CIEĽ. Oboznámiť žiakov o tom, že v súčasnosti môžeme i my prispieť k zlepšeniu pracovných podmienok mnohých ľudí vo svete a k ich spravodlivejšiemu odmeňovaniu. Stačí sa pri nakupovaní zamyslieť nad tým, odkiaľ a za akých podmienok výrobok vznikol.

Pozri „Ako súvisí otroctvo s tým, čo si kupujem?“ (s. 22).

Priebeh: Vyzveme žiakov, aby sa postavili k svojim laviciam a kladieme im otázky, na ktoré odpovedajú svojou aktivitou. Napr.:

Áno = žiak sa postaví na stoličku (keď nastane tento prípad, žiaka vyzveme)

Nie = žiak si sadne na lavicu

1.) Vieš, odkiaľ pochádzajú veci, čo máš oblečené? (z akého obchodu, z akej krajiny)

2.) Vieš, čo je to Fair trade?

Pozri „Ako môžu naše nákupné rozhodnutia prispieť k dôstojnej práci?“ (s. 25).

3.) Charity shops – vieš, čo sa v nich predáva?

Pozri „Ako môžu naše nákupné rozhodnutia prispieť k dôstojnej práci?“ (s. 25).

4.) Dávaš prednosť slovenským pred zahraničnými výrobkami? Prečo?

Po tejto aktivite môžeme rozvinúť so staršími žiakmi voľnú diskusiu o zodpovednom nakupovaní a jeho možnostiach v našom živote. Diskusiu môžeme podporiť ďalšími otázkami, napr.: Čo si myslíte o nakupovaní v secondhandoch? Kto sú lokálni výrobcovia a ako ich môžeme podporovať?

5. „LÚBI MA, NELÚBI MA“ (OD 10 ROKOV A OD 14 ROKOV) Práca v skupine a diskusia.

CIEĽ. Aktivita má žiakom pomôcť zdefinovať princípy zdravého vzťahu a tak eliminovať riziká potenciálneho podvodu za účelom obchodovania.

Hárok s políčkami, ktoré obsahujú rôzne vyhlásenia, môžete skopírovať a rozstrihať. Žiaci pracujú v skupinách, každá dostane jednu sadu vyhlásení.

OD 10 ROKOV. Žiakov rozdeľte do skupín po troch – štyroch. Požiadajte ich, aby lístky rozdelili do dvoch skupín. „Lúbi ma“ alebo „Nelúbi ma“. Odporúčaný čas na triedenie je 5 minút. Prechádzajte po triede a rozprávajte so žiakmi o dôvodoch ich rozhodnutia pre jednu alebo druhú skupinu. Na konci spoločne vyhodnoťte a diskutujte o atribútoch zdravého a nezdravého vzťahu. Môžete klásť doplňujúce otázky na uistenie, či deti pochopili, čo je vo vzťahu podstatné. Napr.: Zostali by ste v takom vzťahu, kde sa prejavujú niektoré zo správania, čo ste zaradili do negatívnej skupiny? Prečo sa stáva, že mnohí ľudia v takých vzťahoch zotrvávajú? Nechajte priestor na prípadné otázky.

OD 14 ROKOV. Žiakov rozdeľte do skupín po troch – piatich. Nechajte ich diskutovať a zostaviť zoznam 10 spôsobov správania, ktoré by sa im najviac páčili na partnerovi. Následne alebo paralelne môžete dať inej skupine zostaviť rebríček správania od tých najmenej negatívnych, ktoré môžu signalizovať len „ťažkú povahu“ až po tie najhoršie, ktoré už signalizujú priamu snahu o kontrolu a manipuláciu s človekom. Po 10 minútach vyzvite zástupcov skupín podeliť sa o svoj výber a priblížiť, prečo vybrali tieto výroky a ako by ich zdôvodnili.

Alternatívou je nechať tých, ktorí už priateľa/priateľku majú, zostaviť zoznam jeho/jej reálnych vlastností a diskutovať, čo z daných spôsobov správania je pre nich dôležité a čo sa im naopak nepáči.



Dáva mi pocit istoty	Zaobchádza so mnou seberovne
Je mi s ním príjemne	Rešpektuje moju rodinu
Počúva ma	Berie ma takú ako som
Váži si môj názor	Snaží sa ma ovládať
Podporuje ma v tom, čo chcem robiť	Je násilnícky
Je ku mne úprimný	Rýchlo stráca trpezlivosť
Snaží sa chápať ako sa cítim	Stále ma z niečoho obviňuje
Je rád, že mám svojich kamarátov	Má sexuálne požiadavky
Vie ma rozosmiať	Obmedzuje môj kontakt s priateľmi a rodinou
Dôveruje mi	Rozhoduje o všetkom
Robí mi hanbu pred ostatnými	Bije ma
Ľahko ma rozplače	Stále ma kontroluje
Berie mi peniaze a iné veci	Vyhráza sa, že odíde ak neurobím, čo chce
Podpichuje, šikanuje a zhadzuje ma	Opovrhuje mnou
Kritizuje a slovne ma napáda	Zahŕňa ma darčekmi za protislužbu



6. SKUTOČNÝ PRÍBEH (OD 14 ROKOV) Vedená diskusia.

CIEĽ: Študenti lepšie pochopia podstatu obchodovania s ľuďmi a jeho dopad na osobnosť človeka.

Prečítame príbeh o Danke a vyzveme žiakov, aby sa vžili do Dankinej situácie.

Danka

Volám sa Danka a mám 18 rokov. Žijem s mamou, nevlastným otcom a mladšou sestrou na dedine. Môj otec zomrel, keď som mala 6 rokov a o dva roky neskôr sa mama znova vydala. Môj nevlastný otec je nezamestnaný, veľa pije a vôbec sa o mňa nezaujíma.

Keď som mala 17, priateľ mojej kamarátky ma zoznámil s jeho bratrancom. Mal 22 rokov, volal sa Milan a bol z inej dediny. Začali sme sa stretávať a po krátkom čase sme sa do seba bláznivo zalúbili. Bol veľmi pozorný, bral ma na výlety a do reštaurácií na večeru. K narodeninám mi kúpil dotykový mobil. Po pár mesiacoch mi navrhol, aby sme spolu odišli do zahraničia, kde má známych a tí nám pomôžu nájsť si dobrú prácu. Hovoril mi, že si dobre zarobíme, budeme cestovať a keď sa vrátíme späť na Slovensko, zoberieme sa. Chcel, aby som povedala rodičom, že len ideme navštíviť známych na pár dní. Ak sa nám podarí nájsť si prácu, zo zahraničia im oznámime, že sme sa tam rozhodli nejaký čas žiť. Na začiatku som nechcela odísť kvôli mame a sestre, aj preto, že som nevedela žiadny cudzí jazyk, ale Milan naliehal a ja som mu nemala prečo neveriť. Napokon moja rodina na tom nebola finančne najlepšie, tak som im týmto spôsobom mohla aspoň trochu pomôcť. Rozhodla som sa ísť s ním.

Do Talianska sme pricestovali v noci a môj život sa odvtedy zmenil navždy. Milan ma zamkol v hoteľovej izbe a povedal mi, že sa odtiaľ nedostanem. Už som ho nikdy viac nevidela. Asi okolo 2:30 prišli traja muži a začali ma biť. Všetci traja ma znásilnili.

Jeden z nich mi povedal, že Milan ma predal a že od tej chvíle patrí jemu. Potom mi povedal, že budem robiť prostitútku. Odmietla som, no on sa mi vyhráždil, že ak nebudem robiť, čo mi prikáže, zabije ma. Neskôr ma predal ďalšiemu obchodníkovi, ktorý sa ku mne správal ešte horšie. Ješť mi dával raz za deň. Celý čas som bola zamknutá v izbe. Raz ma zbil tak veľmi, že som dva dni nevidela na oko. Povedal mi, že za mňa zaplatil a tak musím pracovať, aby sa mu jeho peniaze vrátili. Neustále opakoval, že vie, kde býva moja rodina a ak nebudem robiť to čo mi povie, tak znásilní moju sestru a zabije moju mamu. Bola som sama a strašne som sa bála. Jedno ďalšie dievča ma zaučilo a začala som pracovať ako prostitútku. Nemohla som uveriť, že som to ja, ktorá robí tieto veci. Na začiatku som chcela utiecť, ale vedela som, že môj pasák má pod kontrolou všetky ulice v lokalite. Dokonca bol spolčený aj s políciou. Všetky peniaze som mu musela odovzdávať. Keď som nezarobila dosť, surovo ma zbil a nedal mi nič ješť. Niekedy som mala za noc aj 30 klientov.

O tri týždne neskôr ma zatkli a odovzdali organizácii, ktorá mi pomohla dostať sa späť na Slovensko. Až po návrate som si uvedomila, čo sa mi vlastne stalo. Milan nebol bratranec kamarátkinho frajera. Oklamal ma a podviedol. Niekedy som preklínala i samu seba za to, čo sa mi stalo. Ešte stále mám nočné mory a je mi zle, keď si na to pomyslím. Snažím sa vrátiť späť do života, ale neviem či sa mi to niekedy podarí.

A) Pýtame sa žiakov na dôvody, prečo Danka nenechala prostitúciu a nevrátila sa domov. Aké môžu byť ďalšie príčiny, prečo sa obchodovaný človek nemôže alebo nechce vrátiť domov? Dôvody zapisujeme na tabuľu.

- Obeť neovláda miestny jazyk t.j. nedokáže požiadať o pomoc.
- Nepozná krajinu, oblasť, kde ju držia, aby vedela kadiaľ utiecť.
- Nemá doklady ani peniaze, pretože jej ich zobral obchodník alebo pasák.
- Dvere od bytu alebo domu, kde sa nachádza, sú stále zamknuté a kľúče majú páchatelia.
- Keďže nedostáva najesť, je hladná a vyčerpaná, nemá silu na útek.
- Je závislá na drogách, ktoré jej zabezpečuje pasák.
- Miestnou políciou je vnímaná ako kriminálnička.
- Má strach z deportácie, že ju po návrate znova nájdu a predajú.
- Neistota budúcnosti, ak nemá vzdelanie a ani žiadne pracovné skúsenosti.
- Obeť sa bojí, že ju väznotelia pri úteku chytia. Má strach, že ju budú mučiť alebo ju zabijú. Sú prípady, kedy boli dievčatá usmrtené, pretože nechceli vykonávať prostitúciu.
- Má tiež strach, že ublížia jej rodine. Páchatelia ju zastrašujú a vyhrážajú sa jej, že ak sa pokúsi utiecť, nájdu si ju aj jej rodinu, zvyčajne aj vedľa, kde býva.
- Môže mať vzťah k pasákovi, aj napriek zneužívaniu k nemu niečo cíti, prípadne s ním čaká dieťa. Páchatel ju zlomil natoľko, že sa mu cíti byť zaviazaná a dlžná peniaze, ktorú za ňu zaplatil.
- Ak sa jej podarí utiecť, obáva sa ako ju prijme rodina, hanbí sa. Uvedomuje si, že jej rodina by ju nemusela prijať, pretože bola prostitútkou.
- Vie, že páchatel alebo jeho spojenci mohli podplatiť políciu, a ak by žiadala o pomoc, mohli by ju vrátiť naspäť.

B) Aké pocity by ste mali na Dankinom mieste? Necháme chlapcom a dievčatám chvíľu na rozmyslenie a urobíme s nimi zoznam všetkých možných pocitov, ktoré zapíšeme na tabuľu. Vysvetlíme, že toto sú typické pocity obchodovanej osoby:

- Strach o svoj život a o životy blízkych.
- Hanba z toho, čo sa jej stalo. Ženy bývajú nútené k nechránenému sexu a môžu mať pohlavne prenosné choroby.
- Sebaobviňovanie, pocity viny, že sama si za to môže.
- Hnev na seba, že sa nechala oklamať, na obchodníka, že si ju vybral, na členov rodiny, že to dopustili.
- Nízke sebavedomie, až sebanenávisť.
- Zúfalstvo, bezradnosť, bezmocnosť v tom, že svoju situáciu nedokáže zmeniť.
- Bezbrannosť. Nemá silu ani prostriedky na svoju obranu.
- Opustenosť a izolácia.
- Stres a pocity úzkosti.
- Vyčerpanie, smútok, sebaľútosť.
- Samovražedné myšlienky.

C) Vysvetlíme následky, keď sa Danka vrátila domov do svojej krajiny, ešte dlho potom mala osobné problémy. Žiaci diskutujú o možných problémoch a zapisujú ich na tabuľu:

- Dlhotrvalé nízke sebavedomie a negatívne vnímanie seba samej.
- Nedostatok sebadôvery, neschopnosť nájsť si prácu.
- Problémy vo vzťahoch – nedostatok dôvery k iným ľuďom, neschopnosť milovať.
- Problémy z neliečených pohlavne prenosných ochorení.
- Drogová závislosť – obchodovaným osobám sú často dlhodobo podávané drogy (pod vplyvom drog vyvíjajú menší odpor), pričom prisun drog im zaobstaráva samotný obchodník a naďalej zvyšuje finančný dlh obchodovaných osôb.
- Široká spleť psychických a citových problémov.
- Dlhodobá, niekedy celoživotná trauma.

7. „PÔJDEŠ SO MNOU?“ (OD 14 ROKOV) ROLOVÁ HRA.

CIEĽ. Zážitkovou formou spoznať metódy náborárov; zažiť, aké jednoduché je stať sa obeťou obchodovania; prežiť pocity človeka, ktorému hrozí, že sa stane obeťou. Zároveň je dôležité uvedomiť si svoje vlastné zraniteľné miesta.

Hra spočíva v pridelovaní jednotlivých rolí. Šesť žiakov dostane popis mladej osoby, ktorá je rôznym spôsobom zraniteľná a môže sa stať obeťou obchodovania. Dvaja žiaci dostanú rolu obchodníka a komplica. Títo majú možnosť vopred nahliadnuť do karty potenciálnej obeť, aby vymysleli stratégiu ako ju presvedčiť, aby išla s nimi.

PRIEBEH: V každej hre musí byť zastúpený jeden páchatel' (obchodník/komplic) a jedna obeť. Dvojica žiakov prečíta nahlas svoje karty a začne improvizovaný rozhovor, v ktorom obchodník (komplic) presvedča potenciálnu obeť, aby prijala jeho ponuku na prácu a súhlasila s vycestovaním. Učiteľ môže poradiť žiakom stratégiu pomocou kap. „Kto sú obchodníci s ľuďmi a ako pracujú“ (s. 14) a podľa vlastného uváženia môže poodhaliť zraniteľné miesto obeť (pozri nižšie).

Hra sa ukončí, keď si dvojica už nemá čo povedať alebo keď je potenciálna obeť ochotná vycestovať za prácou.

A) Ostatní počúvajú a na konci komentujú. Pomôcť im môžeme nasledujúcimi otázkami:

Ako by ste sa zachovali v danej situácii vy? Bolo na rozhovore niečo neobvyklé? Myslíte, že vám by sa to stať nemohlo? Kto je podľa vás v najväčšom ohrození, že sa stane obeťou obchodovania s ľuďmi? Ako sa môžete poistiť proti prípadnému podvodu?

Pozri „Na čo si treba dať pozor pred vycestovaním“ (s. 32).

B) Taktiež môžeme rozvinúť zážitkový charakter hry (podľa toho ako žiaci spolupracujú) a klásť ďalšie otázky žiakom hrajúcim potenciálnu obeť, napr.: Aké si mal pocity? Bolo ti niečo podozrivé? rečo si nevedel ponuku odmietnuť? Nezdalo sa ti, že by mohlo ísť o pascu?

C) Žiaci môžu odkrývať ďalšie stratégie obchodníkov: Skúste sa vžiť do obchodníka a uviesť spôsoby, aké by ste použili na to, aby ste dostali 15-ročné dievča z dediny pod svoju kontrolu a zatiahli ju do obchodu s ľuďmi.

D) Poslednou výzvou pre žiakov, je aby si uvedomili svoje zraniteľné miesto: Ak by obchodník prišiel k tebe, čo by mal povedať, aby ťa presvedčil, aby si išiel/išla s ním?

Zraniteľné miesta obetí v rolovej hre (poznámka pre učiteľa):

DIEVČA 1: Nedostatok sebaúcty medzi dievčatami a nedostatočná hmotná zábezpeka.

DIEVČA 2: Snaha o nezávislosť, dokázanie rodičom, že sa o seba vie postarať sama. Verí, že si dobre zarobí v zahraničí.

SLOBODNÁ MATKA: Jej slabinou je zlá finančná situácia a záväzok živiť malé dieťa, preto ju láka zaujímavá finančná odmena.

MODELKA: Čaká na príležitosť preraziť do sveta, moment, kedy konečne niekto ocení jej krásu.

HOSTESKA 1, 2: Dievčatá sa spoliehajú na agentúru, s ktorou majú dobrú skúsenosť. Láka ich zahraničie a vidina zárobku.



OBCHODNÍK. Si obchodník pracujúci pre veľkú kriminálnu sieť. Využi všetky spôsoby, ako by si mohol dostať vyhladnutú obeť pod svoju kontrolu a zatahnuť ju do obchodu s ľuďmi. Pomôže ti v tom, ak objavíš jej zraniteľné miesto.

KOMPLIC. Jeden známy tvojho známeho potrebuje mladé ženy na prácu v nočnom klube vo Viedni. Netajil, že ide o prostitúciu. Poprosil ťa o pomoc pri náboře – sľubuje 100 eur za každú, ktorá sa rozhodne vycestovať. Pripadá ti to trochu hlúpe nahovárať ženy na TO, ale potrebuješ peniaze...

obeť

obeť

DIEVČA 1. Vyrastáš v malej dedinke a riadne chodíš do školy. Všetky tvoje kamarátky majú frajerov, iba ty nie. Začínaš sa obávať, že o teba nikto nemá záujem a že sa ti ostatné dievčatá vysmievajú. Tiež ťa trápi, že si nemôžeš dovoliť kúpiť nové moderné šaty, ktoré veľmi chceš. Na ulici ťa osloví dobre vyzerajúci mladý muž.

DIEVČA 2. Práve si skončila obchodnú učňovku, špecializácia železiarsky tovar. Bývaš s rodičmi, ktorí očakávajú, že budeš niekde v ich okolí predávať v nejakom obchode. Akoby nechápali dnešný svet, stále ti pripomínajú, že ťa musia živiť. Chceš sa za každú cenu osamostatniť. Rada by si vycestovala do zahraničia – počula si, že napr. v Nemecku sa dá dobre zarobiť. V podstate ti je jedno, aká to bude práca. Sused ti odporučil známeho, ktorý má nejaké kontakty, stretávaš sa s ním v kaviarni.

obeť

obeť

SLOBODNÁ MATKA. si slobodná matka päťročného chlapčeka, vyučená krajčírka. Si nezamestnaná, lebo textilnú továreň zavreli a nikto nechce zamestnať slobodnú matku. Skúšala si pracovať doma, ale s malým sa to nedá, navyše máš len garsónku, takže vlastne nemáš ani kde zákazníkom vyskúšať šaty. A v poslednom čase akoby si ľudia už ani nechceli dať nič šiť, za pár eur si kupujú oblečenie v supermarketoch. Otec dieťaťa zmizol kdesi v zahraničí. Chcela by si tam na nejaký čas tiež vyraziť, aby si sa finančne postavila na nohy, ale počula si už o obchodovaní s ľuďmi a máš strach... Na úrade práce študuješ ponuky a niekto sa ti prihovorí.

MODELKA. Máš 20 rokov a bývaš v malom meste. Je tam hrozná nuda. Chcela by si sa stať modelkou. Chodíš na kastingy, ale stále sa dozvedáš, že si primalá alebo príliš stará. Hlúposti. Ty aj tak dosiahneš to, čo chceš! Ved' predsa v novinách toho toľko píšu o dievčatách z vidieka, ktoré spravili kariéru. Jednoducho sa treba objaviť na správnom mieste a v správnom čase. A potom to už pôjde samo. Práve ti volá kamarát.

obeť

obeť

HOSTESKA 1. Ste dve študentky, ktoré už dávnejšie pracujú pre agentúru, ktorá sprostredkováva hostesky na konferencie, semináre, výstavy a pod. Teraz vám šéfka ponúkla prácu v Taliansku na diskotéke. Vyzerá to byť naozaj dobrý kšeft. Máte sa ozvať jej známemu, ktorý sa o vás v Taliansku postará. Tešíš sa pri predstave krásnych prázdnin.

HOSTESKA 2. Ste dve študentky, ktoré už dávnejšie pracujú pre agentúru, ktorá sprostredkováva hostesky na konferencie, semináre, výstavy a pod. Teraz vám šéfka ponúkla prácu v Taliansku na diskotéke. Vyzerá to byť naozaj dobrý kšeft. Máte sa ozvať jej známemu, ktorý sa o vás v Taliansku postará. Niečo sa ti na tej ponuke nezdá. Máš obavy a strach.



PRÍLOHA – UKÁŽKA MODELOVEJ HODINY

1. Vytvoríme neformálnu uvoľnenú atmosféru, ktorou chceme pripraviť žiakov na diskusiu o téme. Žiakom položíme otázku, či už niekedy počuli o **obchodovaní s ľuďmi** a pozveme ich, aby sa podľa svojich odpovedí rozdelili do štyroch rohov miestnosti:

- áno, viem čo je obchodovanie s ľuďmi,
- áno, počul som, ale netuším, čo to je,
- nie, nepočul som o tejto problematike,
- nezaujíma ma to.

Alternatívou je použiť na úvod aktivitu č. 1 „*Telo ako tovar*“.

2. Po úvodnej aktivite so žiakmi pokračujeme v téme podaním základných informácií z kap. „*Čo je to obchodovanie s ľuďmi?*“ (s. 4).

3. Pustíme 3-minútový animovaný film **Dve malé dievčatá** (DVD, YouTube alebo www.obchodsludmi.sk/dvemaledievcata) a pýtame sa žiakov, o akú formu obchodovania v príbehu ide. Môžeme použiť doplnujúce otázky z aktivity č. 2 „*Čo? – Ako? – Načo?*“.

4. Cez vybrané osobné príbehy predstavíme ďalšie „*Formy obchodovania*“ (s. 20).

5. Žiakov bude zaujímať: „*Kto sú obeť obchodovania*“ (s.12) a „*Kto sú obchodníci s ľuďmi a ako pracujú*“ (s.14). Oživiť túto tému môžeme prevenčnou aktivitou č. 5 „*Lúbi ma, nelúbi ma*“. Cez aktívne premýšľanie má táto hra pomôcť spoznať a uvedomiť si atribúty zdravého vzťahu.

6. V krátkosti priblížime ako sa novodobé otroctvo dotýka Slovenska (s. 10). V globálnom zmysle môžeme žiakov aktivizovať hrou č. 4 „*Viem, čo nosím?*“.

7. Žiaci by už v tejto časti hodiny mali mať dost informácií o téme obchodovania, preto ich prostredníctvom brainstormingu vyzveme, aby povedali svoj názor a tipy, ktoré „*Faktory prispievajú k existencii zločinu OSL*“ (s. 18). Odpovede zapisujeme na tabuľu.

8. Žiakov starších ročníkov môžeme zapojiť do aktivít č. 6 „*Skutočný príbeh*“ alebo rolovej hry č. 7 „*Pôjdeš so mnou?*“.

9. Cez aktivitu s inzerátom žiakom sprostredkujeme dôležité informácie „*Na čo si treba dať pozor pred vycestovaním do zahraničia*“ (s. 32).

10. Na záver hodiny ponúkneme žiakom možnosti „*Čo môžeš robiť proti obchodovaniu s ľuďmi ty?*“ (s. 38) t.j. ako možno aj na prvý pohľad maličkými aktivitami prispieť k zníženiu počtu obetí obchodovania s ľuďmi.

AJ NAŠA ŠKOLA
BOJUJE PROTI
OBCHODOVANIU S ĽUĎMI!

Táto škola je aktívne zapojená do celoslovenskej preventívnej kampane DVE
MALÉ DIEVČATÁ, ktorej cieľom je chrániť mladých ľudí pred rizikami
spojenými s vycestovaním do zahraničia. Viac o kampani na

www.obchodsludmi.sk/dvemaledievcata

Pripravili
Anna Bartošová, Jana Urbanová

Schválili
Andrea Bezáková, Radovan Gumulák

Zdroje
www.twolittlegirls.org,
www.antislavery.org, www.polarisproject.org,
www.clovekvohrozeni.sk/sk/metodicke-prirucky,
www.stopthetraffik.org, www.unchosen.org.uk,
www.fairtrade-cesko-slovensko.sk, www.slaveryfootprint.org,
www.ilo.org, www.globalslaveryindex.org, www.minv.sk,
www.aagw.org, www.clovekvtisni.sk, www.ungift.org,
www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/2015/
(„Trafficking in Persons Report 2015“)

Grafická úprava
Martin Malina

Foto
www.twolittlegirls.org

© Slovenská katolícka charita 2015

